พระพุทธศาสนา กับการพัฒนาที่ยั่งยืน

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)
ศาสตราจารย์ ดร., เปรียญธรรม 9 ประโยค
กรรมการมหาเถรสมาคม
เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร
อุปนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระพุทธศาสนา กับการพัฒนาที่ยั่งยืน

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ศ.,ดร.,ป.ธ.๙
กรรมการมหาเถรสมาคม
เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร
อุปนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สสส
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

พระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผู้แต่ง

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ศ.,ดร.,ป.ธ.๙

กรรมการมหาเถรสมาคม

เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร

อุปนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะทำงาน

คณะทำงานจัดสัมมนาวิชาการออนไลน์

“ประเด็นสาธารณะกับพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม”

1) พระเทพเวที, รศ.ดร. / ที่ปรึกษา

2) พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. / ที่ปรึกษา

3) ศ. สุริชัย หวันแก้ว / ที่ปรึกษา

4) รศ.ดร. สุรพล สุยะพรหม / ที่ปรึกษา

5) รศ.ดร. ชลวิทย์ เจียรจิตต์ / ที่ปรึกษา

6) ดร. ประกาศิต กายะสิทธิ์ / ที่ปรึกษา

7) พระมหาชุติภัค อภินนฺโท / ประธานคณะทำงาน

8) รศ.ดร. โกนิฏฐ์ ศรีทอง / รองประธานคณะทำงาน

9) พระมหาเกรียงศักดิ์ อินฺทปญฺโญ, ดร. / คณะทำงาน

10) พระมหาประยูร โชติวโร / คณะทำงาน

11) รศ.ดร. สุวิญ รักสัตย์ / คณะทำงาน

12) ผศ.ดร.ประทุม อังกูรโรหิต / คณะทำงาน

13) ผศ.ดร. หทัยรัตน์ บุณโยปัษภัมภ์ / คณะทำงาน

14) ผศ.ดร. ธันนิกานต์ สูญสิ้นภัย / คณะทำงาน

15) ดร. ณัชพล ศิริสวัสดิ์ / คณะทำงาน

16) นางสาวยอดขวัญ รุจนกนกนาฏ / คณะทำงาน
17) อาจารย์สายชล ปัญญชิต / คณะทำงาน
18) นางสาวรินนา ทากุดเรือ / คณะทำงาน
19) นายภูเบศ วณิชชานนท์ / คณะทำงานและเลขานุการ
20) นายพงษ์พัฒน์ ใหม่จันทร์ดี / คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

บรรณาธิการ

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. (สุทิตย์ อาภากโร) บรรณาธิการ
พระครูโสภณปริยัตยานุกิจ (อาทิตย์ อตฺถเวที) ผู้ช่วยบรรณาธิการ

จัดพิมพ์โดย

วัดสุทธิวราราม
ถนนเจริญกรุง แขวงยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร

จัดรูปเล่ม

พีรัช อาชามาส

พิมพ์ที่

นิติธรรมการพิมพ์

ISBN

พิมพ์ครั้งที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 จำนวน 500 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2564 จำนวน 1,000 เล่ม

ปญฺญาชีวี ชีวิตมาหุ เสฏฺฐํ

ปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่าชีวิตที่มีปัญญา
เป็นชีวิตที่ประเสริฐสุด

คำนำ

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เป็นเครือข่ายทางวิชาการในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับสำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มาเป็นระยะเวลาต่อเนื่อง ซึ่งช่วงเวลาของการดำเนินกิจกรรมร่วมกันนั้น ทั้งสองหน่วยงานได้ดำเนินการศึกษาวิจัย พัฒนากิจกรรมเชิงปฏิบัติการ และผลักดันนโยบายสุขภาวะวิถีพุทธให้เกิดประโยชน์กับสังคมไทยและสถาบันสงฆ์ได้ตามกำลังและความสามารถที่จะผลักดันร่วมกัน โดยในระยะเวลาของการดำเนินกิจกรรมวิจัยภายใต้ “โครงการพัฒนาเครือข่ายองค์กรสุขภาวะวิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์” ได้มีเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งคือการพัฒนาชุดความรู้สำหรับการขับเคลื่อนเครือข่ายหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลและองค์กรสุขภาวะวิถีพุทธในสังคมไทย ซึ่งจะมีส่วนสำคัญต่อการการพัฒนาสุขภาวะโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มีความยั่งยืนต่อไป

ในการนี้ทางผู้ดำเนินงานโครงการและภาคีเครือข่ายจึงได้อาราธนาพระเดชพระคุณ พระพรหมบัณฑิต ศาสตราจารย์ ดร.

กรรมการมหาเถรสมาคม และอุปนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้โปรดเมตตาบรรยายพิเศษหัวข้อ “พระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน” ต่อมาจึงได้พัฒนาเป็นชุดความรู้สาธารณะเรื่อง “สุขภาวะวิถีพุทธสำหรับการขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล” เล่มที่ 1 เพื่อสร้างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และการสร้างองค์ความรู้สุขภาวะวิถีพุทธให้เป็นส่วนหนึ่งของการยกระดับการเรียนรู้พระพุทธศาสนากับการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

ท้ายที่สุด คณะภาคีเครือข่ายจึงขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาของพระเดชพระคุณ พระพรหมบัณฑิต ศาสตราจารย์ ดร. ที่ได้สละเวลามาเป็นองค์ปาฐกที่ได้สร้างให้เกิดปัญญาและการพัฒนาการเรียนรู้ทางวิชาการพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ ให้สมกับบทบาทการสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้ ตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ว่า “ปญฺญา โลกสฺมิ ปชฺโชโต ที่แปลว่า ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก” สืบไป

พระสุธีรัตนบัณฑิต รองศาสตราจารย์ ดร.

คำนิยม

องค์กรพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานที่สำคัญ คู่กับสังคมไทยมาช้านาน เพื่อเชื่อมโยงงานสร้างเสริมสุขภาพสู่วิถีชีวิตคนไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพจึงมีการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาวะกลุ่มองค์กรพระพุทธศาสนาขึ้น เพื่อเชื่อมโยงศักยภาพของพระสงฆ์ในฐานะทุนสำคัญของประเทศ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สุขภาวะแก่ญาติโยม และศักยภาพของวัดในการเป็นพื้นที่เรียนรู้สุขภาวะ สสส.จึงได้ร่วมมือกับสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการสร้างเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาให้เป็นแหล่งบ่มเพาะพลังทางปัญญาเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนพลังทางสังคมและพลังนโยบาย อันจะสามารถต่อยอดให้เกิดประโยชน์กับสังคมอย่างยั่งยืน โดยมีรูปธรรมการขับเคลื่อนงานสุขภาวะวิถีพุทธหลายประการ เช่น การร่วมขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ การร่วมขับเคลื่อนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์ หรือการร่วมขับเคลื่อนพระนิสิตปฏิบัติศาสนกิจกับประเด็นสุขภาวะ เป็นต้น ถือความสอดคล้องกันของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมสุขภาวะที่จะทำให้คนไทยมีทุกข์ที่น้อยลงด้วยพลังทางปัญญา

โครงการพัฒนาเครือข่ายองค์กรสุขภาวะวิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ถือเป็นงานสร้างพลังปัญญาอันเป็นหนึ่งรากฐานสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมแก่สังคมไทย โครงการดำเนินการโดยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬา

ลงกรณราชวิทยาลัยและภาคีเครือข่าย ได้รับความเมตตาจาก พระเดชพระคุณพระพรหมบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร. กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดประยุรวงสาวาส วรวิหาร และอุปนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นองค์บรรยายพิเศษจนนำมาสู่การพัฒนาเป็นเอกสารวิชาการที่ชื่อว่า **“พระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน”** จึงถือเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่จะมีส่วนต่อการส่งเสริมการสร้างสังคมสุขภาวะตามยุทธศาสตร์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้

ดังนั้น ในนามของ สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ กระผมจึงขอกราบขอบพระคุณในความเมตตานุเคราะห์ของพระเดชพระคุณพระพรหมบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร. กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดประยุรวงสาวาส วรวิหาร และ อุปนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ ขอแสดงความยินดีกับโครงการพัฒนาเครือข่ายองค์กรสุขภาวะวิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ ที่ได้พัฒนาเอกสารวิชาการที่จะสามารถเผยแพร่ในการสร้างพลังทางปัญญาให้ทั้งกับพระสงฆ์ ผู้คนในสังคม นักวิชาการ และนิสิตนักศึกษาได้ต่อไป

ดร.ประกาศิต กายะสิทธิ์
รองผู้จัดการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
และรักษาการผู้อำนวยการสนับสนุนสุขภาวะองค์กร
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

สารบัญ

12
เกริ่นนำเข้าเรื่อง

16
- ประเด็นที่ 1 -
ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

28
- ประเด็นที่ 2 -
หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

48
- ประเด็นที่ 3 -
การประยุกต์พุทธธรรมเพื่อบรรลุ
เป้าหมายการพัฒนา

64
ช่วงถาม-ตอบ

80
- ภาคผนวก -
แนวคิดความคิดพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้
เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร. | พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. | อ.ดร. ณัชพล ศิริสวัสดิ์

ชุดความรู้ “สุขภาวะวิถีพุทธสำหรับขับเคลื่อนงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล” เล่มที่ 1 พัฒนาขึ้นจากการสัมมนาออนไลน์ จัดขึ้นโดย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และภาคีเครือข่ายทางวิชาการ ได้แก่ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยได้รับเกียรติจาก **พระพรหมบัณฑิต ศาสตราจารย์ ดร.** กรรมการมหาเถรสมาคม และอุปนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย บรรยายในหัวข้อ **“พระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน”** โดยมี อาจารย์ ดร. ณัชพล ศิริสวัสดิ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาเอเชียใต้ ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ดำเนินการเสวนา เมื่อวันอาทิตย์ที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2564

เกริ่นนำเข้าเรื่อง

กราบนมัสการ พระเดชพระคุณ ศ.ดร.พระพรหมบัณฑิต กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร อุปนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กราบนมัสการพระเถรานุเถระ และสวัสดีคณาจารย์ตลอดจนผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน ขอต้อนรับทุกท่านเข้าสู่การสัมมนาออนไลน์ ประเด็นสาธารณะกับพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม ผม ดร.ณัชพล ศิริสวัสดิ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาเอเชียใต้ ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รับหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการเสวนาวันนี้ครับ

ก่อนอื่นผมขอนำเรียนประวัติองค์ปาฐกโดยสังเขป ดังนี้ พระเดชพระคุณพระพรหมบัณฑิต จบการศึกษาจากเปรียญธรรม 9 ประโยคขณะเป็นสามเณร สำนักเรียนประยุรวงศาวาสวรวิหาร จบการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาปรัชญา จากมหาวิทยาลัยเดลี

สาธารณรัฐอินเดีย ปัจจุบันท่านได้ดำรงตำแหน่งสำคัญ เช่น กรรมการมหาเถรสมาคม อุปนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ประเภทวิชาปรัชญา พระเดชพระคุณมีผลงานทางวิชาการที่ได้รับการพิมพ์เผยแพร่จำนวนมากกว่า 120 เรื่อง และได้แสดงปาฐกถาในหัวข้อพระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืนในที่ประชุมผู้นำทางศาสนา เนื่องในการประชุมขององค์การสหประชาชาติเรื่องประชากรกับการพัฒนา ณ กรุงไคโร ประเทศอียิปต์

สำหรับการจัดสัมมนาออนไลน์ในครั้งนี้ จัดขึ้นโดยโครงการพัฒนาเครือข่ายองค์กรสุขภาวะวิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สนับสนุนโดย สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ หรือว่า สสส. และภาคีเครือข่าย ได้แก่ ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอให้เห็นบทบาทขององค์กรทางพระพุทธศาสนา ภายใต้บริบทสังคมร่วมสมัย และเป็นการเปิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ และเปิดประเด็นสาธารณะที่กำลังเป็นที่สนใจของผู้คนในสังคม

ก่อนเริ่มต้นการบรรยาย ผมขออนุญาตแจ้งข้อตกลงร่วมกันสำหรับการสัมมนาออนไลน์ในครั้งนี้ พระเดชพระคุณพระพรหมบัณฑิตจะใช้เวลาในการบรรยายจนถึงเวลาประมาณ 13.00 - 15.00 น. โดยระหว่างนี้ขอความกรุณาจากผู้เข้าร่วมสัมมนา

ทุกท่านได้ปิดไมโครโฟนในห้วงเวลาการบรรยายเพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนผู้อื่นครับ หากมีข้อความในการสอบถามก็สามารถฝากเป็นข้อความในกล่องข้อความ หรือ Chat Box ได้ ผู้เข้าร่วมสัมมนาสามารถเปิดกล้อง หรือตั้งรูปภาพ และชื่อแทนตัวตนที่สุภาพได้ แล้วช่วงเวลาประมาณ 15.00 - 15.30 น. จะเป็นช่วงของการถาม-ตอบ และข้อซักถามต่าง ๆ ก็สามารถที่จะถามสดได้หรือว่าท่านที่ไม่สะดวกก็สามารถฝากข้อความ ในกล่องข้อความของเราได้ กิจกรรมสัมมนาออนไลน์ในครั้งนี้จะมีการบันทึกกิจกรรมผ่านโปรแกรม zoom เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการเผยแพร่ในงานวิชาการพระพุทธศาสนาต่อไป เพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลา ในลำดับต่อจากนี้ ผมก็ขอกราบอาราธนาพระเดชพระคุณพระพรหมบัณฑิตได้โปรดเมตตาบรรยายในหัวข้อ **“พระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน”** กราบนมัสการด้วยความเคารพยิ่ง

พระพรหมบัณฑิต

ท่านเจ้าคุณพระสุธีรัตนบัณฑิต ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ท่านพระเถรานุเถระ ผู้เข้าร่วมการสัมมนาฝ่ายบรรพชิตทุกรูป ขอเจริญพร คณะครูบาอาจารย์และผู้เข้าร่วมเสวนา สัมมนาในฝ่ายคฤหัสถ์ทุกท่าน

เรื่องพระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นประเด็น

ที่อยู่ในความสนใจในปัจจุบัน และก็เป็นประเด็นสาธารณะอย่างที่ภาคีเครือข่ายมาร่วมกันจัดสัมมนาในวันนี้นั้น ก็เพราะว่าเราอยู่ในช่วงที่องค์การสหประชาชาติได้ประกาศเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องบรรลุให้ถึงในปี พ.ศ. 2573 หรือ ค.ศ. 2030 และก็ได้รณรงค์ให้ประเทศทั่วโลก รวมทั้งองค์กรเอกชน หรือปัจเจกบุคคลก็ได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายของโลก ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ถ้าคิดเป็นคริสต์ศักราชก็เหลือสิบปีโดยประมาณจะถึง ค.ศ. 2030 เราจะต้องไปให้ถึงเป้าหมายร่วมกันของคนทั่วโลก และเรียกร้องให้องค์กรศาสนาทุกศาสนาร่วมขบวนรถไฟแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับโลกในครั้งนี้ไปด้วย

ดังนั้น ประเด็นที่จะพูดเรื่องพระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาคปฏิบัติที่อยากให้เกิดขึ้น แล้วก็ขอมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนในมุมมองของพระพุทธศาสนาในครั้งนี้ จะแบ่งประเด็นในการบรรยายวันนี้เป็น 3 ประเด็นด้วยกันตามเวลาที่กำหนด

ประเด็นแรกก็คือ ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เกี่ยวกับองค์การสหประชาชาติ

ประเด็นที่สอง หลักศาสนาหรือหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

และประเด็นที่สาม เราจะประยุกต์พุทธธรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างไร

“สหประชาชาติไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย
ได้ตามลำพังต้องอาศัยรัฐบาลทั่วโลก
รัฐบาลไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้
ตามลำพัง ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือ
จากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน
จึงรณรงค์เรียกร้องให้ทุกฝ่ายเข้ามาเป็น
Partnership มาจับมือกัน
ไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก”

ประเด็นที่ 1

ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเด็นแรกที่จะพูดถึงก็คือ ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน เราต้องเข้าใจให้ตรงกันก่อน มิฉะนั้นมันจะพูดไปคนละทางสองทาง ถ้าเราเข้าใจคำว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนไม่ตรงกัน ก็จะเหมือนกับเราพูดเรื่องเดียวกันแต่ใช้ความหมายคนละอย่าง การพัฒนาที่ยั่งยืนมีประวัติการพัฒนาความหมายของคำมาในรอบสามสิบปีเศษ แตกต่างออกไปจากเดิมที่เคยใช้ เพราะฉะนั้นใครที่ยึดติดกับ Concept หรือความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนในช่วงต้น ๆ ก็จะไปคนละทาง ช่วงแรกสุดของการใช้คำว่าการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development ซึ่งองค์การสหประชาชาติเป็นผู้ใช้ขึ้นครั้งแรกในปี 1987 ตรงกับ พ.ศ. 2530 ความหมายตอนนั้น เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ดังภาษาอังกฤษต่อไปนี้

“Sustainable development is development that meets

the needs of the **present** without compromising the ability of **future generations** to meet their own needs" แปลความว่า "การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ไปลดทอนความสามารถของคนรุ่นต่อไปในอนาคต ที่จะตอบสนองความต้องการของตน"

การพัฒนาที่ยั่งยืนคือความฉลาดในการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ซึ่งไม่มีขีดจำกัด ดังพุทธพจน์ที่ว่า นตฺถิ ตณฺหาสมา นที แม่น้ำใดเสมอด้วยตัณหาหรือความทะยานอยากเป็นไม่มี ดังนั้นเราต้องเรียนรู้ที่จะบริโภคใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติโดยเหลืออะไรไว้ให้รุ่นลูกรุ่นหลานได้ใช้บ้าง ด้วยความห่วงใยอันนี้จึงเกิดแนวคิดว่าการพัฒนาจะต้องยั่งยืน คือเหลืออะไรไว้ให้ลูกหลานบ้าง โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติ พอเราใช้คำว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนในความหมายนี้ในช่วงต้น มันก็กลายเป็นเรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เรื่องโลกร้อน

ต่อมาในปี ค.ศ.2000 องค์การสหประชาชาติได้ใช้คำว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนให้มีความหมายกว้างออกไป ไม่ได้รวมอยู่ในเรื่องของสิ่งแวดล้อมเท่านั้น โดยขยายไปถึงเรื่องเศรษฐกิจและสังคม ก็ใช้อย่างนี้มาระยะหนึ่ง จนกระทั่งใน ช่วง 7 - 8 ปีที่ผ่านมา ก็มีการพูดกันถึง SDGs หมายถึง Sustainable Development Goals เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่องค์การสหประชาชาติเริ่มคิดขึ้นมาแล้วก็เราใช้อยู่ในปัจจุบันและเรียกร้องให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะพุทธศาสนากับศาสนาสำคัญของโลกก็รวมตัวกันจัดการ

ประชุม เรื่องศาสนากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เมื่อปี 2562 โดยองค์การสหประชาชาติร่วมกับสำนักวาติกัน ซึ่งเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ เชิญผู้นำศาสนาทั่วโลกไปพูดคุยกันที่วาติกัน โดยเฉพาะสำนักงานสหประชาชาติที่เจนีวาได้เข้ามามีส่วนสำคัญในการพูดคุยกันว่าศาสนาจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างไร ทางวาติกันมีหนังสือมาที่เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราชแห่งประเทศไทย เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราชมอบอาตมาผู้บรรยายเป็นผู้แทนคณะสงฆ์ไทยไปพูดคุยกันกับผู้นำศาสนาโลก ในเรื่องศาสนากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ศาสนาจะช่วยกันขับเคลื่อนได้อย่างไร ในช่วงวันที่ 7 - 9 มีนาคม 2562 สองปีมาแล้ว ได้ฟังสุนทรพจน์ขององค์พระสันตะปาปาฟรานซิสที่วาติกัน แล้วก็ได้พูดคุยกันแลกเปลี่ยนกันในเวทีที่นั่น ประเด็นที่เราได้เรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่นำมาสู่ SDGs หรือเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในปัจจุบัน

เราได้เรียนรู้ว่ามีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในปี 2555 ที่บราซิล เมื่อมีการประชุมองค์การสหประชาชาติเรื่องการพัฒนา โลโก้หรือสัญลักษณ์ที่ใช้ในการประชุมครั้งนั้น เป็นภาพอย่างที่เราเห็น

ในสัญลักษณ์หรือโลโก้นี้ เราจะเห็นว่าใบไม้สีเขียวเป็นตัวแทนของการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ที่เรียกว่า Green Planet โลกสีเขียว มีบันไดอยู่ถัดลงมาเป็นสัญลักษณ์ของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ มีรูปคนอยู่ข้างล่าง หมายถึงมนุษย์ ที่สื่อถึงการพัฒนาด้านสังคม สัญลักษณ์นี้ได้บูรณาการความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ครอบคลุมสามเรื่อง คือภาพใบไม้หมายถึงสิ่งแวดล้อม

.....
โลโก้ในครั้งที่สหประชาชาติได้จัดการประชุมว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือที่เรียกว่า Rio+20 ณ นครริโอ เดอ จาเนโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล เมื่อเดือนมิถุนายน ปี 2555

ภาพบันไดหมายถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจ และภาพคนหมายถึงการพัฒนาด้านสังคม ถ้าไปถามคนทั่วไปว่าเห็นสัญลักษณ์นี้ครั้งแรก เขาคิดถึงอะไร เด็ก ๆ ก็บอกว่าคิดถึงปลาฉลามกำลังไล่กัดคนอยู่ อย่างไรก็ตาม สัญลักษณ์นี้แสดงว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องมีทั้งสาม เรื่องไม่ใช่เรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างเดียว

ตั้งแต่ปี 2555 เป็นต้นมา สหประชาชาติตั้งคณะกรรมการยกร่างเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ในที่สุดก็ประกาศใช้ในที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติ ว่าโลกใบนี้จะต้องพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์เรียกว่าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยเอา 3 ประเด็น คือ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม มาขยายออกไปเป็น 17 ข้อ เป็นเป้าหมายที่จะต้องบรรลุให้ถึง เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 บรรลุให้ถึงในปี พ.ศ. 2573 เรารู้จักกันในนามว่า SDGs ย่อมาจากคำว่า Sustainable Development Goals (เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมี 17 ข้อ ถ้าหากว่าเราจะเน้นบางข้อก็ได้ แต่ว่าต้องไปให้ถึงทั้งหมดไม่เช่นนั้นการพัฒนาจะไม่ยั่งยืน อย่าไปพัฒนาแบบแยกส่วน เพื่อให้เกิดความเข้าใจง่าย ๆ เราแบ่งเป้าหมาย 17 ข้อออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจก็จะกลายเป็น Sustainability เรื่องของการพัฒนาที่ยั่งยืนก็เป็นไตรสดมภ์ เสาหลัก 3 เสาของการพัฒนาที่ยั่งยืน

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS
1 NO POVERTY
2 ZERO HUNGER
3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING
4 QUALITY EDUCATION
5 GENDER EQUALITY
6 CLEAN WATER AND SANITATION
7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY
8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH
9 INDUSTRY, INNOVATION AND INFRASTRUCTURE
10 REDUCED INEQUALITIES
11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES
12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION
13 CLIMATE ACTION
14 LIFE BELOW WATER
15 LIFE ON LAND
16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS
17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS
SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

.....
3 เสาหลัก ของการพัฒนาที่ยั่งยืน

อันนี้คือสรุป 17 ข้อมาอยู่ 3 กลุ่ม เพื่อเวลาที่ขับเคลื่อนเราจะได้ไม่สับสนว่าเรากำลังทำกลุ่มไหน อย่างไร ที่วาติกันเราสรุปเป็น 5 กลุ่ม เรียกว่า 5Ps

Sustainable Development

- People
- Planet
- Prosperity
- Peace
- Partnership

3Ps แรกก็คือ 3 เรื่องที่ว่าด้วยเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สังคมคือ People ประชาชนคือเรื่องของสังคม เศรษฐกิจคือ Prosperity (economic prosperity) ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ แล้วก็ Planet (Green planet) โลกสีเขียว สามคำนี่คงเดิม แต่ที่เพิ่มมา ก็คือ Peace สันติภาพ แล้วเอาไว้ข้างล่างเพราะว่าในมุมมองของศาสนาถ้าไม่มีความสงบทั้งสงบภายในจิตใจ และสงบในสังคมภายนอกเราจะพัฒนาอย่างอื่นไม่ได้ รบกันที่ไหน เศรษฐกิจพังที่นั่น ทิ้งระเบิดที่ไหน ป่าราบเป็นหน้ากลองที่นั่น ฉะนั้น สันติภาพจึงเป็นพื้นฐาน เป็น Foundation ของอีกสามเรื่อง คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

อีกคำหนึ่งที่เอามาใช้คือเป้าหมายที่ 17 ข้อสุดท้าย เรียกว่า Partnership การมีส่วนร่วม สหประชาชาติไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ตามลำพังต้องอาศัยรัฐบาลทั่วโลก รัฐบาลไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ตามลำพังถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ดังนั้น จึงรณรงค์เรียกร้องให้ทุกฝ่ายอย่างพวกเราด้วย ทั้งศาสนาหรือวงวิชาการเข้ามาเป็น Partnership มาจับมือกัน ไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก มิฉะนั้นมันก็เป็นแต่ความฝัน เป็นกระดาษที่เขียนไว้สวยหรูแต่บรรลุถึงยาก แล้วก็น่าเป็นห่วงตอนนี้เราเสียเวลามาเกือบ 2 ปีไม่ได้พูดเรื่องนี้เลย เพราะว่าเรามาเจอวิกฤติ โควิด 19 ทั่วโลกมีปัญหาเฉพาะหน้า แล้วก็คงต้องไปแก้ในเรื่องของสุขภาวะด้วย เราจะสู้กับมันอย่างไร แล้วเราจะมารวมกลุ่ม รวมพลังกันเดินหน้าต่ออย่างไรโดยไม่ติดกับปัญหาเฉพาะหน้า เรื่องโควิด 19 เราต้องข้ามพ้น โลกต้องข้ามพ้นไปสู่

เป้าหมายนั้น แต่เสียเวลาไม่ต่ำกว่า 2 ปีแล้ว

ทีนี้พอเรากำหนดสามเรื่อง คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม หรือ 5 เรื่องโดยเพิ่มสันติภาพและความร่วมมือเข้าไปหลัก ๆ มันก็คือสามเรื่องนั่นแหละ สามเรื่องคือสิ่งที่จะต้องพัฒนาให้ถึงด้วยกัน ในสามเรื่องนั้นลองจัดกลุ่มให้ดูในเวลาสั้น ๆ ยกตัวอย่างเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจคือเป้าหมายที่ 1 No Poverty ไม่มีความยากจนให้คนทั่วโลกอยู่เหนือเส้นแบ่งความยากจนที่ธนาคารโลกกำหนดไว้ ยกคนขึ้นให้พ้นเส้นแบ่งความยากจนให้ได้ เป้าหมายที่ 2 Zero Hungerไม่มีความหิวโหย อาหารเหลือเฟือทั่วโลกมีมากมาย แต่ทำไมเด็กยังหิวโหย โดยเฉพาะในแอฟริกาจะต้องไม่มีความหิวโหย นี่เป็นเรื่องเศรษฐกิจ เป้าหมายที่ 8 Decent Work การงานดี คือมนุษย์มีศักดิ์ศรี ไม่ใช่เครื่องจักรในโรงงาน การทำงานจะต้องเป็นเรื่องที่พัฒนาคุณค่าความเป็นมนุษย์ มีความสุขกับงานและการเติบโตเศรษฐกิจนั้นต้องเป็นไปโดยไม่ไปทำลายสังคมและสิ่งแวดล้อม

ด้านสังคม ยกตัวอย่างเป้าหมายที่ 4 Quality Education ก็คือการศึกษาที่มีคุณภาพและมีความเท่าเทียมกัน คนทั่วโลกได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน เป้าหมายที่ 5 Gender Equality ความเท่าเทียมทางเพศระหว่างบุรุษและสตรีก็ต้องเป็นสิ่งที่บรรลุให้ถึง เป้าหมายที่ 16 Peace and Justice สันติภาพ ความยุติธรรม องค์กรที่สมัครสมานสามัคคีมีพลัง นี่ก็เป็นเรื่องสังคม

เรื่องสิ่งแวดล้อม เป้าหมายที่ 13 Climate Change การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป้าหมายที่ 14

Life Below Water ชีวิตที่อยู่ใต้น้ำ เราจะได้ประโยชน์จากชีวิตหรือทรัพยากรในน้ำอย่างไร โดยที่ใช้ทรัพยากรอย่างนั้นแต่ไม่ทำลายโลกใบนี้ เป้าหมายที่ 15 Life On Land การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศบนบก ก็คือ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

เราจะเห็นได้ว่า ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนในมุมมองของชาวโลกขณะนี้ขยายจากเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเมื่อ 33 ปีที่แล้ว ให้ครอบคลุมไปถึงการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม สันติภาพ เพราะฉะนั้นเวลาที่เราพูดเรื่องพระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงไม่ได้หมายแค่ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือโลกร้อนเท่านั้น แต่ยังหมายความถึงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทุกเป้าหมายจะต้องไปให้ถึง และพัฒนาแบบไม่แยกส่วนเพื่อไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน นี่คือประเด็นแรกที่นำเสนอ

“เจริญในทางโลกและเจริญในทางธรรม
เจริญในทางโลกก็คือในทางเศรษฐกิจ
สังคม สิ่งแวดล้อม อะไรต่าง ๆ และ
เจริญในทางธรรมก็คือความสุขสงบในจิตใจ
นั่นคือเป้าหมายการพัฒนายั่งยืนใน
พระพุทธศาสนา คือ ต้องพัฒนาทั้งสองด้าน
ด้วยปัญญาในทางโลก และปัญญาในทางธรรม”

ประเด็นที่ 2

หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเด็นที่สองที่จะพูดถึงคือ หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากได้พูดถึงเหตุการณ์ปัจจุบัน ความคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติเป็นแนวคิดใหม่ ซึ่งในสมัยพระพุทธเจ้าอาจจะต่างจากสมัยนี้ เพราะฉะนั้น สิ่งที่จะต้องระวังก็คือ เวลาที่เราพูดเรื่องเหล่านี้ต้องคำนึงพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า ปุราณ นาภินนฺเทยฺย อย่าหลงของเก่า คืออย่ายึดติดคัมภีร์ Dogmatic และนเว ขนฺติมกุพฺพเย อย่าเมาของใหม่ เวลาเรามาเป็นหุ้นส่วน Partnership จับมือกันทำงานเราต้องแสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง เพราะว่าเรามาจากพื้นฐานที่หลากหลาย เป็นพหุวัฒนธรรม คือมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่เรามุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน บางเรื่องบางอย่างอาจจะต้องเก็บไว้บ้าง ไม่ใช่รับสิ่งใหม่จนลืมรากเหง้าของตัวเอง จะพัฒนาอะไรก็ให้ดูสิ่งที่เรามีเราเป็น ดูหลักธรรมต่าง ๆ อันไหนพอจะผสมผสานกันได้เราก็ทำโดยไม่เสียหลักการ พอยึดหลัก

พุทธศาสนสุภาษิตอันนี้แล้วเราก็เดินหน้าต่อไป ก็คือเอาพระสูตรมาพูดถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน พระสูตรไหนน่าจะเข้ากับเรื่องนี้ได้ดี ทั้งเรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องสังคมและเรื่องเศรษฐกิจ ขออ้างพระสูตรนี้ คือ “จักกสูตร” คำว่าจักก หมายถึงกงล้อ เหมือนธรรมจักร จักกสูตรนี้ว่าด้วยกงล้อที่หมุนไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

พระบาลีในพระสูตรนี้ที่ว่า “ปฏิรูเป วเส เทเส อริยมิตฺตกโรสิยา” เป็นต้น แปลความว่า

“(๑) นรชนพึงอยู่ในถิ่นที่เหมาะ

(๒) พึงกระทำอริยชนให้เป็นมิตร

(๓) ถึงพร้อมด้วยความตั้งตนไว้ชอบ

(๔) มีบุญได้กระทำไว้แล้วในปางก่อน

ข้าวปลาอาหาร ทรัพย์ ยศ ชื่อเสียง และความสุขย่อมหลั่งไหลมาสู่นรชนนั้น”

ขยายความว่า (๑) คนอยู่ในถิ่นที่เหมาะควรเป็นปฏิรูปเทศ (๒) ทำอริยชนให้เป็นมิตรก็คือสร้างสังคมอริยะ พัฒนาสังคมให้มีอารยธรรม (๓) ถึงพร้อมด้วยความตั้งตนไว้ชอบ อันนี้คือพฤติกรรมในการปฏิบัติตนต่อเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อมอยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดีงาม (๔) มีบุญได้กระทำไว้แล้วในปางก่อน คนเรามีบุญไม่เท่ากัน ทุนของแต่ละสังคมแต่ละประเทศก็ไม่เท่ากัน บางประเทศต้นทุนสูง คือสภาพแวดล้อมดี อะไรก็ดี ทำให้พัฒนาแบบก้าวกระโดด แต่บางประเทศเพิ่งพ้นจากสภาพสงคราม เริ่มต้นจากศูนย์ จากเศษซากปรักหักพัง เรียกว่าบุญไม่เท่ากัน เมื่อคนใดมีองค์ประกอบ

ทั้ง 4 ประการแล้ว ข้าวปลาอาหาร ทรัพย์ ยศ ชื่อเสียงและความสุขย่อมหลั่งไหลมาสู่คนนั้น ไม่ว่าจะเป็นปักเจกบุคคล เป็นองค์กร หรือเป็นอะไรก็ตาม ถ้าหากว่าเรามีองค์ประกอบ 4 ประการข้างต้น ข้าวปลาอาหารย่อมอุดมสมบูรณ์ เศรษฐกิจดีและที่สำคัญที่สุดคือ “สุขญฺเจตำธิวตฺตติ ความสุขหลั่งไหลมา” รวมความว่าเป้าหมายของการพัฒนาในพระพุทธศาสนาอยู่ที่ความสุข เราไม่ได้พัฒนาเศรษฐกิจเพื่อมานั่งดูว่าเรามีเงินกี่พันล้านกี่หมื่นล้าน เรามาดูว่าคนมีความสุขมากไหม เป้าหมายของพัฒนาที่ยั่งยืนอยู่ที่คำว่าความสุข

จักร 4

1 ปฏิรูปเทสวาสะ (สิ่งแวดล้อมดี)

2 สัปปุริสูปัสสยะ (สังคมดี)

3 อัตตสัมมาปณิธิ (วางตัวดี)

4 ปุพเพกตปุญญตา (ทุนเดิมดี)

จักร 4 เป็นกงล้อที่นำพาไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อสร้างความสุข มีรายละเอียดดังนี้

กงล้อที่ ๑ ปฏิรูปเทสวาสะ แปลว่า อยู่ในสิ่งแวดล้อมดี คืออยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา ไม่ว่าจะอยู่อย่างชาวบ้านหรืออยู่เพื่อการพัฒนาด้านจิตใจ สิ่งแวดล้อมดีเป็นเครื่องช่วยให้ไปสู่การพัฒนา เรียกว่าคติสมบัติ เป็นความถึงพร้อมของสิ่งแวดล้อม คือถิ่นที่เราอยู่ ถ้าเราอยากจะทำอะไรให้ประสบความสำเร็จแต่ไปอยู่ผิดที่ผิดเวลา แม้ทำแทบตายก็ไม่ได้ผล คนทำความดีเพื่อสังคมที่เกิดผิดยุคผิดสมัยก็เช่นเดียวกัน เราดูประวัติศาสตร์เราก็เห็นวีรบุรุษวีรสตรีที่เก่งปานนั้นดีปานนั้นแต่กลายเป็นคนดีที่โลกไม่ต้องการในยุคเขา หลังจากที่เขาต่อสู้ สร้างผลงานมาแล้ว บางที 50 ปี หรือ 100 ปีต่อมาคนเพิ่งรู้หรือเพิ่งยอมรับ อันนี้เราเรียนรู้จากประวัติศาสตร์ในเรื่องคติสมบัติ สมมติว่าเราเก่งภาษาต่างประเทศแต่เวลาทำงานเราสอนหนังสืออยู่ไกลปืนเที่ยงที่โรงเรียนหนองหมาว้อ ภาษาอังกฤษก็ไม่ได้ใช้ ภาษาเยอรมันก็ไม่ได้ใช้ ที่ใช้จริงกลับเป็นภาษาท้องถิ่น แสดงว่าสิ่งที่เป็นคติเป็นถิ่นที่อยู่หรือสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสม

เพราะฉะนั้น ในทางศาสนาถือว่าสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญ ผู้ปฏิบัติกรรมฐาน มีเสียงเป็นปฏิปักษ์ต่อสมาธิ เสียงดังโครมครามไม่ทำให้เกิดอัปปนาสมาธิ เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงไปอยู่ใต้ต้นโพธิ ตรัสรู้ ณ ตรงนั้น เมื่อเราจะพัฒนาชีวิตให้มีความสุข สิ่งแวดล้อมจะต้องดี ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของตัวเรา

ข้อ 2 คือ สัปปุริสูปัสสยะ ก็คืออยู่ใกล้คนดี เราเป็นคนเก่งคนดีมีความรู้มีความสามารถ ได้ผู้ใหญ่สนับสนุนคนอย่างเราก็จะ

ทำให้พัฒนาได้ดี แต่ในบางยุคบางสมัยไม่มีกาลสมบัติ ความถึงพร้อมแห่งกาลเวลา คือผู้ใหญ่ก็ดี คนใกล้ชิดก็ดี คนสนับสนุนก็ดี มันขาดหายไป สังคมจึงไม่เอื้อให้เราพัฒนา เพราะฉะนั้นต้องสร้างสภาพสังคมที่มีคนดี มีอารยธรรม ก็จะหนุนนำให้ไปสู่เป้าหมายที่ดีงาม

ข้อ 3 อัตตสัมมาปณิธิ คือเรื่องการตั้งตนไว้ชอบ เรามีสิ่งแวดล้อมที่ดี หรือได้สร้างสังคมดี คือข้อแรกเป็นสิ่งแวดล้อมดี ข้อที่สองเป็นสังคมดี ทีนี้การจะไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนมันอยู่ที่ตัวเรา เรามีพฤติกรรมอย่างไร บริหารจัดการตัวเองอย่างไร ซึ่งถ้าหากว่าตัดสินใจดำเนินการผิดพลาด ไม่สอดคล้องกับข้อดีทั้งสองข้อที่เรามีอยู่ มันก็ออกนอกลู่นอกทาง เช่น มีเงินแล้วใช้เงินหมด ตัดไม้ทำลายป่า มันก็ไม่สามารถที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้

ข้อ 4 ปุพเพกตปุญญตา อันนี้คือทุนเดิมดี เรียกว่าบุญที่ทำแต่ปางก่อน ทำให้เรามาเกิดในประเทศนี้ มาอยู่ตรงนี้ในสมัยนี้ ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมดี มีทรัพยากรธรรมชาติดี เมื่อเรามาพบเจอของดีแล้ว เราจะใช้ข้อ 3 อัตตสัมมาปณิธิ ปฏิบัติตัวอย่างไร เราจะสามารถเปลี่ยนวิกฤติเป็นโอกาส เปลี่ยนพินาศเป็นพัฒนา เปลี่ยนปัญหาให้เป็นบทเรียน ด้วยข้อ 3 หรือ เราใช้ทุนเดิมจนหมด อย่างที่เขาบอกว่าคนรุ่นปัจจุบันอย่าใช้ทรัพยากรหมดจนรุ่นลูกรุ่นหลานไม่มีจะใช้ ประเทศเราเคยมีทรัพยากรดีมากมาย แม่น้ำลำธารเคยใสสะอาด ในน้ำมีปลาในนามีข้าว ตกมาถึงรุ่นเรา แล้วเราจะส่งอะไรดี ๆ ไปให้รุ่นต่อไปได้ไหม หรือมันหมดในรุ่นเรา ถ้าหากว่าเราทำองค์ประกอบทั้ง 4 ประการให้ดี มันก็จะหมุนไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน นี่คือจักรสี่ที่

นำไปสู่ความสุขสงบในสังคม

ใครที่สนใจเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ ต้องอ่านหนังสือของชูมัคเกอร์ (Schumacher) เรื่องจิ๋วแต่แจ๋ว (Small Is Beautiful) ชูมัคเกอร์ได้ศึกษาสัมมาอาชีวะในมรรคมีองค์ 8 เป็นแนวเศรษฐศาสตร์ ถือว่าเป็นหนังสือบุกเบิกเรื่องเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ เขาได้แนวคิดนี้จากการทำงานเป็นที่ปรึกษารัฐบาลในประเทศเพื่อนบ้านคือพม่าหรือเมียนมาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้วก็เขียนหนังสือนั้นออกมาว่า การพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นไปเพื่อสิ่งแวดล้อมงดงามอย่างไร คนก็หันมาสนใจตื่นตัวในเรื่องเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ Buddhist Economics กันมาก ผ่านมากว่า 60 ปี การพัฒนาที่ไม่ได้สนใจสิ่งแวดล้อม ไม่ได้สนใจสภาพสังคม สร้างปัญหาอะไรขึ้น เมื่อเดือนกรกฎาคมปีที่แล้ว เราคงจำภาพที่เกิดดินถล่มทับคนพม่าตายอย่างน้อย 170 คน ที่เหมืองหยกในภาคเหนือของพม่า คนเหล่านี้ไปทำอะไรในเหมืองหยก ซึ่งก็ไม่รู้ว่านายทุนจากประเทศอะไรไปลงทุน ทุนเดิมดีมากในประเทศนี้ มีหยกมีทองมีมากมาย แต่การบริหารจัดการทำให้คนท้องถิ่นไม่สามารถเข้าถึง ต้องไปรอเศษดินที่เขาขุดในเหมืองมาเททิ้ง ท่านคงเห็นภาพนี้ พอรถนำเศษดินจากเหมืองมาเททิ้งคนก็วิ่งไปตักเอามาร่อนเพื่อหาหยก พอฝนตกน้ำป่าหลากมาดินก็ถล่มอย่างที่เป็นข่าว ถ้าประเทศนี้สามารถรักษาสิ่งที่ชูมัคเกอร์ ได้เขียนไว้ตามนัยแห่งจักร 4 วิกฤตทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเช่นนี้จะไม่เกิดขึ้น

.....

(1) อุตสาหกรรมเหมืองหยก เหมืองทอง ในเมียนมา มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมหาศาล แต่สวัสดิภาพและผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่นยังเป็นประเด็นปัญหาในเรื่องความเหลื่อมล้ำ (2) การกู้ภัยจากเหตุดินโคลนถล่มที่เหมืองหยกในรัฐคะฉิ่น เมียนมา ที่มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก Photo: Myanmar Fire Services Department

คนฉลาดมี 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 คนฉลาดธรรมดา เรียนรู้จากความผิดพลาดของตนเอง ประเภทที่ 2 คนฉลาดกว่า เรียนรู้จากความผิดพลาดของคนอื่น คนไทยควรเรียนรู้ความผิดพลาดของประเทศอื่นแล้วนำมาสอนตัวเองว่าอย่าไปทำตามอย่างเขา

จักร 4 เป็นกงล้อที่หมุนพาไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนในทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าภาวนา คำว่าภาวนาแปลว่าการพัฒนามี 4 ประการ ดังต่อไปนี้

พัฒนา 4

1 กายภาวนา

หมายถึงการพัฒนาด้านกายภาพ ซึ่งในกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่การพัฒนาด้านเศรษฐกิจกับสิ่งแวดล้อม นี่เป็นองค์ประกอบทางกายภาพที่ต้องบรรลุให้ถึง

2 สีลภาวนา

คือ การพัฒนาการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขด้วยศีล ก็คือการพัฒนาทางสังคม

3 จิตภาวนา

คือการพัฒนาจิตใจให้มีความสงบสุข

4 ปัญญาภาวนา

คือการพัฒนาปัญญาด้วยการศึกษาและศาสนา

ถ้าเทียบเป้าหมายตามภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนากับ 3 เป้าหมายหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคมวัฒนธรรมก็นับว่าสอดคล้องกัน เราจะเห็นได้ว่าเป้าหมายด้านเศรษฐกิจกับสิ่งแวดล้อมอยู่ในข้อ 1 คือกายภาวนา เป้าหมายด้านสังคมวัฒนธรรมอยู่ในข้อ 2 คือสีลภาวนา ที่ต่างกันก็คือเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติไม่ได้พูดถึงจิตภาวนาและปัญญาภาวนาโดยตรง อันนี้แหละที่เราต้องร่วมกันผลักดันให้ไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเข้าไปมีส่วนให้การศึกษาช่วยพัฒนาชีวิตและจิตใจของชาวโลก รวมทั้งผลักดันเรื่องปัญญาภาวนาให้เป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

.....

BROKEN CHAIR อนุสาวรีย์เก้าอี้ขาหัก ตั้งอยู่ที่เมืองเจนิวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

นำภาพเก้าอี้สามขานี้มาให้ดูเพราะว่า เก้าอี้ตัวนี้ตั้งอยู่หน้าองค์การสหประชาชาติ ที่เจนีวา หมายถึงว่าการพัฒนาใดจะสมบูรณ์จะต้องมีองค์ประกอบครบถ้วน ถ้ากำหนดให้มี 4 ก็ต้องครบ 4 ถ้ากำหนดให้มีความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ทุกฝ่ายต้องเข้ามาร่วมมือกัน มิฉะนั้นจะเหมือนกับเก้าอี้ตัวนี้ที่ไม่มีความมั่นคง เก้าอี้ขาหัก ตัวใหญ่มาก เขาตั้งไว้เป็นอนุสาวรีย์ที่หน้าองค์การสหประชาชาติที่เจนีวา ปีนขึ้นไปนั่งไม่ได้ ทำเป็นสัญลักษณ์ให้คนนึกถึงความร่วมมือ Partnership ว่าอย่าทิ้งใครไว้ข้างหลัง ให้พัฒนาคนทั้งประเทศ ไม่ใช่พัฒนาบางกลุ่ม แล้วทิ้งคนจนไว้ข้างหลัง ดังคำกล่าวที่ว่า “No One is Left Behind” หมายความว่า ในการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ทุกภาคส่วนต้องช่วยกันผลักดัน ทำให้นึกถึงอุดมการณ์ของพระโพธิสัตว์มหายาน ที่ว่า แม้จะบรรลุธรรมจนพร้อมที่จะเข้านิพพานได้แล้ว จะขอเป็นพระโพธิสัตว์อยู่อย่างนั้นเพื่อลงมาช่วยขนสรรพสัตว์ให้เข้าพระนิพพาน ตราบใดที่ยังมีคนยังไม่เข้านิพพาน ยังมีความทุกข์ ยังตกนรกอยู่ พระโพธิสัตว์จะไม่ยอมเข้านิพพาน

อันนี้ก็คือพระโพธิสัตว์ฝ่ายเราที่จะมาตรัสรู้ในชาติสุดท้าย เทียบกันก็คือพระศรีอารย์ตอนนี้ที่อยู่บนสวรรค์ชั้นดุสิตรอเวลาลงมาตรัสรู้ในยุคพระศรีอารย์ มหายานนำเสนอให้พระศรีอารย์ลงมาโลกมนุษย์ช่วยโปรดสัตว์ก่อนชาติสุดท้ายที่จะเข้านิพพาน มหายานเสนอว่าพระศรีอารย์ตอนนี้ที่อยู่สวรรค์ชั้นดุสิตลงมาช่วยการพัฒนาที่ยั่งยืนก่อนแล้วค่อยจุติครั้งสุดท้ายมาเป็นพระพุทธเจ้าในยุคพระศรีอารย์ นี่คือคติมหายาน

การพัฒนาที่ยั่งยืนจะไม่ทิ้งใครไว้เบื้องหลัง การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องมีการพัฒนากาย พัฒนาสังคม พัฒนาจิต พัฒนาปัญญาควบคู่กันไป อย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การพัฒนาปัญญา ซึ่งสหประชาชาติไม่ค่อยได้พูดถึงตรงนี้ พระพุทธศาสนายกย่องการดำรงชีวิตด้วยปัญญาเป็นชีวิตที่ประเสริฐสุด ปญฺญาชีวึ ชีวิตมาหุ เสฏฺฐ์ ปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่าชีวิตที่มีปัญญาเป็นชีวิตที่ประเสริฐสุด

ฉะนั้น เครื่องมือสำคัญในการที่จะพัฒนาคนให้ไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน คือทำคนให้มีปัญญา ถามว่าการศึกษาช่วยได้แค่ไหน การศึกษาให้ความรู้ แต่อาจจะไม่ได้ให้ปัญญา ความรู้คือ Knowledge ตรงกับภาษาบาลีเรียกว่า สุตะ ถ้าเราไปหยุดการศึกษาอยู่ที่ความรู้อย่างเดียวมันไปไม่ถึงปัญญา พระพุทธศาสนาต้องการให้สร้างชุมชนแห่งปัญญา

ความรู้หรือสุตะ คือ สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียนจากการฟัง การค้นคว้า หรือทักษะอย่างเช่นเรื่องภาษา รวมถึงประสบการณ์ที่ได้รับหรือสั่งสมมา องค์ประกอบสำคัญของความรู้จะต้องมี Information คือข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศที่ได้ฟัง ได้อ่าน ได้เห็น เอามาย่อยรวมกับประสบการณ์เดิมของเราที่มีมาก่อนจนจมหายแล้วกลายเป็นความรู้ในตัวเรา อย่างท่านนั่งฟังขณะนี้ท่านก็คิดเอาไปผสมผสานคลุกเคล้ากับประสบการณ์เดิม ท่านฟังแล้วคิดไปด้วย จนมันตกผลึกมาเป็นสิ่งที่เรานำไปใช้การได้ ท่านมีความรู้จากการฟังเพราะเมื่อฟังแล้วท่านนำเอาไปพูดต่อได้ เอาไปเขียนวิทยานิพนธ์ได้ เอาไปใช้การได้นี่คือความรู้ ไม่ใช่ท่องจำแบบนกแก้ว

นกขุนทอง เอาไปทำอะไรไม่ได้ ใช้ประโยชน์ไม่ได้ อันนั้นไม่ใช่ความรู้ นั่นไม่ใช่สุตะ นั่นเป็นสัญญาคือความจำ ฉะนั้น การศึกษาจะต้องนำไปสู่ปัญญาที่ไปไกลกว่าความรู้

ปัญญาคืออะไร พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้คำนิยามว่าปัญญาคือ “ความรอบรู้ รู้ทั่ว ความฉลาดเกิดแต่เรียนและคิด” เหมือนพุทธพจน์นี้ที่ว่า “ปญฺญา สุตวินิจฺฉินี ปัญญาเป็นเครื่องวินิจฉัยความรู้” ที่ว่าความฉลาดเกิดแต่การเรียนและคิดหมายความว่า พอเราเรียนมามากเราใช้ปัญญาวินิจฉัยเรื่องที่เรียน มันก็เกิดปัญญา บางคนเรียนมากก็จริงแต่ไม่ได้ใช้ปัญญาวินิจฉัยหรือพิจารณาต่อไปมันก็เลยหยุดอยู่แค่ความรู้หรือสุตะ (Knowledge) แต่ไปไม่ถึงปัญญา (Wisdom) ทำอย่างไรถึงจะไปถึงปัญญา

คำว่าปัญญา ขอแปลว่ารู้รอบกับรู้ลึก ที่ว่ารู้รอบคือเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงของสรรพสิ่ง ถ้าเทียบกันกับคำทางศาสนา ก็คือรู้ปฏิจจสมุปบาท รู้ว่าสิ่งทั้งหลายอาศัยกันและกันเกิดขึ้น เห็นความเชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นปัจจัยอย่างที่เราใช้ในทางวิทยาศาสตร์ว่าเหตุนี้ทำให้เกิดผลนี้ มันเป็นความรู้รอบเรื่อง Cause and Effect คือรู้ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ที่ว่ารู้ลึกคือหยั่งเห็นคุณสมบัติด้านใน (Inner Qualities) หรือเบื้องลึกเบื้องหลังของสิ่งที่เรากำลังคิดกำลังศึกษา ในทางศาสนาคำว่ารู้ลึกคือหยั่งรู้ไตรลักษณ์ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ในทางวิทยาศาสตร์คือรู้โครงสร้างอะตอม รู้ควอนตัม มันเป็น Insight คือมองเห็นด้านในของสิ่งทั้งหลาย

ความรู้รอบและความรู้ลึกทั้งสองอย่างเป็นปัญญาเหมือนกัน ความรู้ลึกคือรู้แบบแยกส่วนโดยวิเคราะห์แยกธาตุไปเรื่อย ๆ

ความรู้รอบหมายถึงรู้แบบสังเคราะห์ว่าส่วนประกอบต่าง ๆ รวมกันทำให้เกิดองค์รวมได้อย่างไร ทั้งความรู้รอบและความรู้ลึกนี่แหละคือปัญญา

ในยุคข้อมูลข่าวสารที่คนเราถูกระดมยิงใส่ด้วย ข้อมูลข่าวสารทุกวันจากโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ บางทีข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นไม่ใช่ความรู้ด้วยซ้ำไป ทำให้เรามึนไปหมด แต่ถ้าสามารถบริโภคข้อมูลข่าวสารอย่างรู้รอบรู้ลึก เราจะพัฒนาปัญญาได้อย่างมหาศาล ไม่ใช่ว่าใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาคุยเล่นกัน ประเทศในกลุ่มอาเซียนพยายามพัฒนาประเทศให้มี Communication ใน 2 เรื่อง คือ Communication ในความหมายของจราจร เดินทางถึงกันด้วยรถไฟความเร็วสูง กับ Communication ในความหมายของการสื่อสาร ที่ทำให้ทุกคนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ไม่ว่าจะอยู่ในทุ่งนาหรืออยู่ที่ไหนก็ตาม ขอเพียงให้คนเรามีปัญญาสำหรับกรองหรือวินิจฉัยข้อมูลข่าวสาร ก็จะสามารถพัฒนาปัญญาได้ตลอดเวลา

การพัฒนาจะไม่ยั่งยืนถ้าขาดการพัฒนาปัญญา เพราะองค์การสหประชาชาติถือว่า มนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (Man is a center of development) คือมนุษย์เป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งปวง เริ่มต้นด้วยการพัฒนามนุษย์ให้มีปัญญา มนุษย์ที่พัฒนาปัญญาแล้วก็จะไปขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาสังคม และพัฒนาสิ่งแวดล้อมต่อไป ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนเริ่มจากการพัฒนามนุษย์ให้มีปัญญาจักษุ คือ ดวงตาแห่งปัญญา “อนฺโธ ยถา โชติมธิฏฺฐเหยฺย คนไม่มีปัญญาก็เหมือนคนตาบอดที่

เหยียบไปได้แม้บนไฟที่ส่องทาง" ของดีในบ้านเมืองรักษาไว้ไม่ได้ เพราะขาดปัญญา ดังที่ไม่มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มรดกของชาติก็เอาไปขายต่างประเทศ ทุนทางสังคมคือวัฒนธรรมที่ดีก็ถูกทำลาย คนไม่มีปัญญาเหมือนคนตาบอดที่เหยียบไปได้แม้แต่ประทีปส่องทางที่เป็นประโยชน์ เขาขาดความรู้รอบที่เห็นความเชื่อมโยงของสรรพสิ่งทั้งไม่หยั่งเห็นคุณค่าแท้ของสิ่งนั้น ๆ เพราะอคติบังตา ข้อนี้ชวนให้นึกถึงพุทธพจน์ในอันธสูตรที่ว่า "บุคคล 3 จำพวกนี้มีปรากฏอยู่ในโลก 3 จำพวกเป็นไฉน คือ คนตาบอด คนตาเดียว คนสองตา"

คนตาบอด (อันธจักขุ) คือคนที่ไม่มีปัญญาในทางโลก และไม่มีปัญญาในทางธรรม คนตาเดียว (เอกจักขุ) มีแต่ปัญญาในทางโลกแต่ไม่มีปัญญาในทางธรรม คนสองตา (ทวิจักขุ) มีปัญญาทั้งสองด้าน ประสบความสำเร็จในทางโลกและในทางธรรม ปัญญาสองอย่างนี่ต้องไปด้วยกัน ถ้าคุณมีแค่เอกจักขุ ปัญญาในทางโลกอย่างเดียวก็ไม่รับประกันว่าคุณจะเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ มันอาจจะกลายเป็นมือใครยาวสาวได้สาวเอา ความเก่ง ความรู้ความสามารถอาจเป็นไปเพื่อกอบโกยแบบปลาใหญ่กินปลาเล็ก หรือเป็นไปเพื่อทำลายสังคมและสิ่งแวดล้อม ก็เป็นได้

เพราะฉะนั้น สิ่งที่พึงประสงค์ คือ ทวิจักขุ คนสองตาที่มีปัญญาในทางธรรมกำกับปัญญาในทางโลก ไม่ว่าเขาจะคิดนโยบายอะไรสักอย่างหนึ่งมันเป็นไปเพื่อสงบสุขของสังคม เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมเอาไว้สำหรับคนรุ่นต่อไป เพราะเขามองเห็นความเชื่อมโยงแบบปฏิจจสมุปบาท รู้ลึกไปถึงเบื้องหลังแห่งปรากฏการณ์

ถ้ามีปัญญาในทางธรรมกำกับปัญญาในทางโลกในยามที่เจอพิษโควิดคงไม่ฆ่าตัวตาย และไม่ฆ่าคนอื่นให้ตายตามไปด้วย ภาษิตในอินเดียบอกว่า “วินาสกาเล วิปรีตพุทฺธิ ในยามจะพินาศความรู้มักวิปริต” คนเราตัดสินใจผิดพลาดเพราะอาศัยความรู้คือ สุตะ ความรู้ผิดพลาดได้เพราะข้อมูลถูกบิดเบือน มันไม่มีปัญญากำกับ ปญฺญา สุตวินิจฺฉินี ปัญญาเป็นเครื่องวินิจฉัยข้อมูลข่าวสาร ว่าจริงเท็จ ลวง หรือไม่อย่างไร ความรู้บนพื้นฐานของข้อมูลข่าวสารบางตัวที่ผิดพลาด กลายเป็นวิปริตทำให้พินาศอย่างน่าเสียดาย ฉะนั้นความรู้จะต้องมีปัญญากำกับ ปัญญาในทางธรรมกำกับปัญญาในทางโลก หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ เรียกว่า การไถนาด้วยควายสองตัว เป็นตัวอย่างที่งดงามอันหนึ่งในเรื่องนี้

“ชีวิตของคนเรา ก็ต้องเทียมด้วยควายสองตัวเหมือนกัน คือตัวหนึ่งรู้ และตัวหนึ่งแรง ตัวหนึ่งคือความรู้ ตัวหนึ่งคือกำลัง ถ้าชีวิตไหนเทียมด้วยควายแต่ตัวเดียวมันก็มีปัญหา”

พุทธทาสภิกขุ

คนโบราณไถนาด้วยควายสองตัว ไม่ใช่ตัวเดียว เอาควายแก่ตัวผอม มาเทียมคู่กับควายหนุ่ม มีแรง ควายแก่ไม่ค่อยมีแรงลากไถ แต่มันมีประสบการณ์ไถนามานาน รู้ภาษาชาวนา พอชาวนาส่งเสียงดัง ฮี่ย มันรู้ว่าจะให้เดิน ให้เลี้ยว แค่ชาวนากระตุกเชือกเท่านั้นแหละมันเดิน มันหยุดตามสัญญาณที่เจ้าของส่งไป เมื่อเทียมคู่กับควายหนุ่ม ควายแก่เป็นตัวรู้คอยกำกับควายหนุ่มอีกทีหนึ่ง เพราะตัวแก่ไม่มีแรงลากไถ พอคนส่งสัญญาณไปที่ตัวแก่ ตัวแก่ขยับ ตัวหนุ่มก็ขยับตาม พอตัวแก่หยุด ตัวหนุ่มก็หยุดตามเพราะตัวหนุ่มไม่รู้จะไปซ้ายไปขวา แต่มันมีแรงมาก ถ้าปล่อยเฉพาะตัวหนุ่มอย่างเดียวมันไม่หยุด มันไม่เลี้ยว การไถนาไม่สำเร็จ การดำเนินชีวิตของคนเราก็เช่นเดียวกัน เมื่อไรควรจะหยุด เมื่อไรควรจะรุก เมื่อไรควรจะเลี้ยว เมื่อไรควรจะถอย ปัญญาในทางโลกต้องถูกกำกับด้วยปัญญาในทางธรรมที่เหมือนกับควายแก่ที่เป็นตัวรู้คอยกำกับ ควายหนุ่มที่เป็นตัวแรง เพราะฉะนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืนมันจะต้องมีหลักธรรม กำกับการพัฒนา และผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องมีปัญญาในทางธรรมกำกับปัญญาในทางโลกของตนเองและของคนอื่น

ในวัฑฒิสูตรว่าด้วยการพัฒนา เป็นตัวอย่างของพระสูตรที่แสดงถึงปัญญาทั้งสองด้านนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างไร ดังพระบาลีที่ว่า “ธเนน ธญฺเญน จ โยธ วฑฺฒติ” เป็นต้น แปลความว่า “บุคคลใดในโลกนี้ ย่อมเจริญด้วยทรัพย์ ข้าวเปลือก บุตร ภรรยา และสัตว์สี่เท้า บุคคลนั้นย่อมเป็นผู้มีโชค มียศ เป็นผู้อันญาติมิตรและพระราชาบูชาแล้วบุคคลใดในโลก นี้ย่อมเจริญด้วย **ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะและปัญญา** บุคคลเช่นนั้น เป็นสัปบุรุษ มีปัญญา

เครื่องพิจารณา ย่อมเจริญ**ด้วยความเจริญทั้งสองประการ** ในปัจจุบัน"

ประโยคสุดท้ายที่ว่า **"มีปัญญาเป็นเครื่องพิจารณา ย่อมเจริญด้วยความเจริญทั้งสองประการ"** คือเจริญในทางโลกและเจริญในทางธรรม เจริญในทางโลกก็คือเจริญในทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเจริญในทางธรรมก็คือมีความสุขสงบในจิตใจ นั่นคือเป้าหมายการพัฒนายั่งยืนในพระพุทธศาสนา คือ ต้องพัฒนาทั้งสองด้านด้วยปัญญาในทางโลกและปัญญาในทางธรรม

นึกถึงคำพูดของ อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ นักวิทยาศาสตร์ชั้นแนวหน้า มนุษย์ที่สมบูรณ์จะต้องมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ทางโลกก็คือวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ทางธรรมก็คือศาสนา ไอน์สไตน์กล่าวไว้ว่า "Science without religion is lame. Religion without science is blind. วิทยาศาสตร์ที่ไร้ศาสนาย่อมพิการ ศาสนาที่ไร้วิทยาศาสตร์ย่อมมืดบอด" วิทยาศาสตร์และศาสนาเหมือนตาสองข้าง วิทยาศาสตร์แทนปัญญาในทางโลก เรื่องศาสนาแทนปัญญาในทางธรรม ถ้ามีปัญญาด้านเดียว เป็นมนุษย์ไม่สมบูรณ์ ประเทศก็ไม่สมบูรณ์

ตามมุมมองของไอน์สไตน์ วิทยาศาสตร์ที่ไร้ศาสนาย่อมพิการ หมายถึงว่า พัฒนาไปผิดทาง เพราะไม่มีศีลธรรมทางศาสนากำกับ เช่น สร้างระเบิดขึ้นมาทำลายโลกของเราอะไรอย่างนี้ มันทำให้โลกพิการไปด้วย ดีไม่ดีทำลายโลก ส่วนศาสนาที่ไร้วิทยาศาสตร์มืดบอด หมายถึง ศาสนาที่ไม่ดูความจริงจากการค้นพบของวิทยาศาสตร์ กลายเป็นพวกยึดติดคัมภีร์ พวกคลั่งศาสนา ยึดติด

กับอะไรก็ไม่รู้ ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ผู้นำศาสนาบางคนในบางประเทศเชื่อว่าศาสนาป้องกันโควิดได้ เขาเทศน์ บรรยาย ท้าทายคำสั่งของรัฐ ในที่สุดไม่นานเขาก็ตายเพราะโควิด

เราได้พิจารณาเรื่องการพัฒนาในมุมมองของวิทยาศาสตร์ ในมุมมองของสหประชาชาติ และในมุมมองของพระพุทธศาสนา เราพบว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องมีลักษณะเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการ

บูรณาการคือนำสิ่งที่แยกกันมารวมกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจนเกิดองค์รวม กล่าวคือรวมการพัฒนากาย พัฒนาสังคม พัฒนาจิต พัฒนาปัญญาเข้าด้วยกันเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เราเรียกว่าทางสายกลางของการพัฒนาที่รวมการพัฒนาทางกายภาพเข้ากับการพัฒนาทางจิต ถ้าพัฒนาองค์ประกอบทางกายอย่างเดียวมันก็เป็นสุดโต่งด้านหนึ่ง พัฒนาทางจิตอย่างเดียวมันก็เป็นสุดโต่งด้านหนึ่ง การพัฒนาที่เน้นแต่การ ปรนเปรอทางกายเรียกว่ากามสุขัลลิกานุโยค หมายถึงการหมกมุ่นในกามสุข ส่วนการพัฒนาที่เน้นหนักไปในทางจิตโดยไม่สนใจร่างกายเลย เรียกว่าอัตตกิลมถานุโยค หมายถึงการทำตนเองให้ลำบาก พระพุทธศาสนาสอนทางสายกลางแบบ All Inclusive ที่รวมเป้าหมายการพัฒนาทั้งด้านกายและจิตเข้าด้วยกันก่อให้เกิดบูรณาการในการพัฒนา

“ในทางศาสนา พัฒนาในทางโลกและพัฒนาในทางธรรม อย่าไปพัฒนาในทางโลกอย่างเดียว มันจะสุดโต่ง มีแต่สิ่งของไม่มีมิติทางจิตใจ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมมันจึงจะยั่งยืน ให้เกิด balance ทางสายกลาง แล้วก็ใช้ปัญญาในทางธรรมกำกับปัญญาในทางโลก”

ประเด็นที่ 3

การประยุกต์พุทธธรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนา

ประเด็นที่ 3 เป็นเรื่องของการประยุกต์พุทธธรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เราประยุกต์ด้วยการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนที่เรียกว่า Partnership การมีส่วนร่วมนี้ทำเป็นปัจเจกเฉพาะคนก็ได้ หรือจะขับเคลื่อนเป็นขบวนการคือ Movement ทั้งประเทศก็ได้ วันนี้จะพูดเรื่องขบวนการขับเคลื่อนร่วมกันโดยอาศัยกรอบของยุทธศาสตร์ชาติที่ประเทศไทยประกาศใช้ช่วง พ.ศ. 2561-2580 ซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนทั้งประเทศสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในยุทธศาสตร์ชาติมีวิสัยทัศน์ประเทศไทยว่าประเทศไทยที่พึงประสงค์ใน 20 ปีข้างหน้าจะเป็นอย่างไร ใน 20 ปีข้างหน้าประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว นี้เป็นวิสัยทัศน์คือความฝันว่าประเทศจะมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว Developed Countries ใน 20 ปีข้างหน้า

โดยประมาณด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นี้คือวิสัยทัศน์ประเทศไทย

.....

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2561-2580

ถ้าเราจะให้พระพุทธศาสนามีส่วนในการพัฒนาประเทศไทยไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เราก็ต้องหันมามองยุทธศาสตร์ชาติ ทำไมจึงเกิดยุทธศาสตร์ชาติ นั่นเพราะในปี 2554 ธนาคารโลกได้ประกาศยกระดับประเทศไทยให้อยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง (Upper Middle-Income Countries) นั่นคือธนาคารโลกได้แบ่งกลุ่มประเทศในโลกออกไปเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประเทศที่มีรายได้สูง เช่น สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ เกาหลีใต้ สมัยก่อนเราเรียกว่าประเทศพัฒนาแล้ว

กลุ่มที่ 2 ประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง เช่น จีน มาเลเซีย ไทย

กลุ่มที่ 3 ประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับล่าง เช่น อินเดีย เวียดนาม ประเทศกลุ่มอาเซียนทั้งหมด ยกเว้น สิงคโปร์ ไทย และ มาเลเซีย

กลุ่มที่ 4 ประเทศที่มีรายได้ต่ำ เช่น เนปาล เกาหลีเหนือ

เมื่อประเทศไทยได้รับการจัดเข้ามาอยู่ในกลุ่มที่ 2 ในปี พ.ศ. 2554 ก็เลยเกิดแรงบันดาลใจกลายเป็นวิสัยทัศน์ว่าเราจะขับเคลื่อนประเทศไทยให้ไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่มีรายได้สูงในกลุ่มที่ 1 ซึ่งตรงนี้แหละเป็นประเด็นสำคัญ ถ้าเราไม่พูดเตือนกันเสียตอนนี้ เราอาจจะขับเคลื่อนการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศไปพร้อมกับการทำลายสิ่งแวดล้อม และสังคมวัฒนธรรมโดยไม่รู้ตัว วันหนึ่งเมื่อเราตื่นขึ้นมา เราอาจพบว่าประเทศไทยกลายเป็นประเทศที่มีรายได้สูงแต่ไม่มีอะไรเหลือ เราไม่ต้องการให้เป็นอย่างนั้น ประเทศที่มีรายได้สูงที่มีแต่เงินอย่างเดียวยังไม่พอ เราต้องมีองค์ประกอบอื่น ๆ ของการพัฒนาอยู่ด้วย นี่เราต้องพูดเป็นเสียงเดียวกัน

ยุทธศาสตร์ชาติได้กำหนดให้การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่รวมเรื่องเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมไว้ด้วยกัน เพราะฉะนั้นยุทธศาสตร์ชาติของไทยจึงสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ ด้วยเหตุนี้

ประเทศไทยจึงสามารถร่วมขบวนรถไฟขบวนใหญ่ระดับโลกไปสู่เป้าหมายเดียวกัน นั่นคือเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

อีกเรื่องหนึ่งที่ต้องพูดถึงก็คือยุทธศาสตร์ชาติได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบของการพัฒนา เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีความสมดุลในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้ว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นกรอบในการทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8 มาจนฉบับปัจจุบันคือฉบับที่ 12 เพราะฉะนั้นเราต้องตีบทให้แตกว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องอะไร เกี่ยวข้องกับหลักพระพุทธศาสนาหรือไม่ เราลองมาวิเคราะห์กันดู

เราได้วิเคราะห์แล้วว่าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติสอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนา ทีนี่เราหันมาพิจารณาหลักพุทธธรรมในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นกรอบของการทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติและเป็นกรอบของการทำยุทธศาสตร์ชาติ ก่อนจะไปถึงตรงนั้นให้ดูภาพนี้

เมื่อสิบปีที่ผ่านมา ภาพนี้ขึ้นหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ภาพเรือยอร์ชหรูมูลค่าพันล้านบาทจมแม่น้ำท่าจีน คือ คนไต้หวันมาสั่งต่อเรือราคาพันล้านบาทที่ประเทศไทย พอต่อเสร็จก็ปล่อยเรือลงแม่น้ำเป็นครั้งแรก เรือก็จมไปต่อหน้าต่อตาเจ้าของที่มาสั่งต่อนั่นแหละ มีคำถามว่าทำไมเรือล่มในวันแรกที่ลงน้ำ เหมือนสะพานสร้างใหม่ทั้งหลายทำไมถล่ม ถนนที่เพิ่งสร้างเสร็จทำไมพัง มันเป็นปัญหาร่วมสมัย มีคำตอบในมุมมองของ

สหประชาชาติสองข้อ เราอาจจะเรียกว่าเป็นกับดักประเทศไทยที่ทำให้ไปไม่ถึงเป้าหมายการเป็นประเทศที่มีรายได้สูงใน 20 ปีข้างหน้า

.....

เรือยอร์ชหรู มูลค่าพันล้าน จมแม่น้ำท่าจีน / 12 ธันวาคม 2553 (Bangkok Post)

กับดักประเทศไทยที่มาจากภาพมี 2 ประการ 1) ทุจริตคอรัปชั่น เช่น ลดสเปคของที่ใช้ในการก่อสร้าง 2) บริหารผิดพลาด (Mismanagement) ตั้งแต่ออกแบบผิด เรือสูงมากแต่ท้องเรือเล็กนิดเดียว เหมือนตึกสูงลอยน้ำไม่ได้มันก็พลิกคว่ำ ในบ้านเรามีปัญหาสองเรื่องนี่แหละเป็นกับดักประเทศไทย

ทุจริตคอรัปชั่นเป็นปัญหาใหญ่ที่เรารู้อยู่แล้ว อีกปัญหาหนึ่งคือการบริหารผิดพลาด การบริหารที่ดีทำให้คนสามารถทำงานร่วม

กันไปสู่เป้าหมายเดียวกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน สร้างความสามัคคี และถ้าเกิดความขัดแย้งต้องสามารถบริหารความขัดแย้งได้ให้คนสามัคคีกัน ฝีมือบริหารของเรายังไม่ถึงตรงนี้ที่จะรวมพลังทุกฝ่ายเพื่อการพัฒนาประเทศไปในทางเดียวกัน เมื่อใดก็ตามที่เราสามารถบริหารจัดการความขัดแย้งให้เกิดพลังขึ้นมา เราก็จะไม่ติดกับดัก มันก็จะขับเคลื่อนไปตามยุทธศาสตร์ได้ เกิดเสถียรภาพ เกิดความมั่นคง เพราะไม่ทะเลาะกัน เกิดความมั่งคั่ง เศรษฐกิจดีแล้วก็ยั่งยืน

การพัฒนาแบบองค์รวม

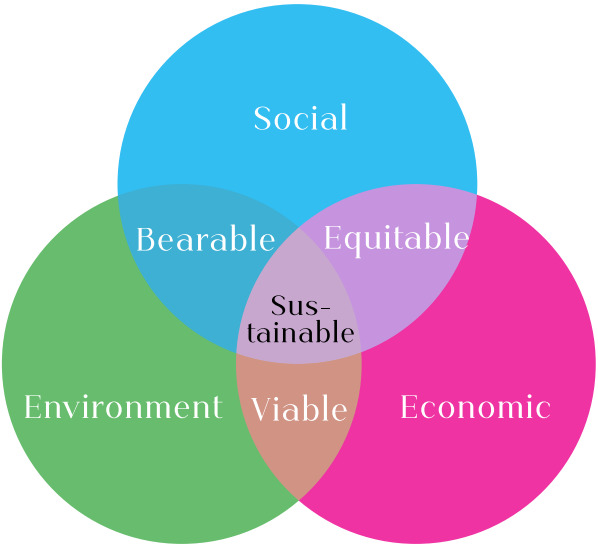

รวมความว่า การพัฒนาแบบองค์รวมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ คือการพัฒนาอย่างเชื่อมโยงกันทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ในทางพระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกันคือพัฒนาแบบองค์รวมเรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทาเป็นทางสายกลางแห่งการพัฒนาที่องค์ประกอบทางกาย ทางสังคม ทางจิต และทางปัญญาดำเนินไปด้วยกัน โดยมีมนุษย์เป็นตัวตั้งของการพัฒนา

การพัฒนาแบบทางสายกลาง

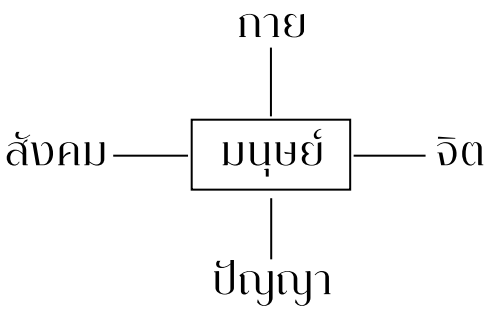

แผนภาพของมูลนิธิชัยพัฒนาที่พูดถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทางการเป็นดังนี้

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ทางสายกลาง

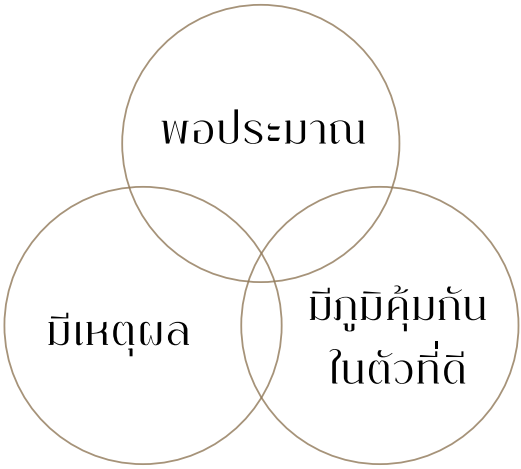

ความรู้
รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง

คุณธรรม
ซื่อสัตย์ ขยันอดทน สติปัญญา
แบ่งปัน

นำไปสู่

เศรษฐกิจ / สังคม / สิ่งแวดล้อม / วัฒนธรรม

สมดุล / พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

เริ่มจากมัชฌิมาปฏิปทาทางสายกลางของการพัฒนาเหมือนกัน คือรวมเอาทุกสิ่งทุกอย่างไปสู่เป้าหมายแห่งการพัฒนา 4 ด้านก็คือ พัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติมีสามข้อ คือพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงเพิ่มคำว่าวัฒนธรรม ซึ่งในมุมมองสหประชาชาติก็คือสังคมนั่นเอง เป้าหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็ไปอยู่ที่ 3 คำ เช่นเดียวกับของสหประชาชาติ ได้แก่เศรษฐกิจ สังคม (วัฒนธรรม) สิ่งแวดล้อม นี่เป็นเรื่องที่รัชกาลที่ 9 ได้ทรงนำเสนอตั้งแต่ปี 2517 ทรงนำมาขยายความในปี 2541 ตอนค่าเงินบาทลอยตัว ดังพระราชดำรัสที่ว่า **“คำว่าพอก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอ คนเราถ้าพอในความต้องการมันก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข”** ขอให้ดูคำว่าโลภน้อยก็ดี พอประมาณก็ดี อยู่เป็นสุขก็ดี มันมีนัยในทางธรรมะ ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลักพุทธธรรมในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย

1) พอดี มัชฌิมาปฏิปทา ทางสายกลางระหว่างฝ่ายกายกับฝ่ายจิต ดังที่ได้พูดมาแล้ว การพัฒนาที่พอดีจะไม่ไปเน้นหนักด้านใดด้านหนึ่งเกินไป

2) พอตัว อัตโนนาถ พึ่งตน เป็นการพัฒนาที่ยืนอยู่บนขาของตัวเอง ไม่ยืมจมูกคนอื่นหายใจ ไม่เป็นหนี้สินล้นพ้นตัว

3) พอเหมาะ มัตตัญญุตา ความรู้จักพอประมาณ คือ นกน้อยทำรังแต่พอตัว ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ไม่ไปทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

4) พอใจ คือความสุข ซึ่งเป็นเป้าหมายของการพัฒนาในทางพระพุทธศาสนาในจักร 4 ที่อธิบามาแล้วว่ากงล้อแห่งการพัฒนาทั้ง 4 หมุนพาไปหาความสุขซึ่งเป็นเป้าหมายในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระราชดำรัสที่ว่า **"ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข"** ชวนให้นึกถึงพุทธภาษิตที่ว่า "อติโลโภ หิ ปาปโก โลภมากเกินไปเลวแท้ ๆ" และคำพูดของมหาตมะ คานธี ที่ว่า "โลกให้ทรัพยากรเพียงพอต่อความต้องการที่จำเป็นของมนุษย์ทุกคน แต่ไม่เพียงพอต่อความโลภของมนุษย์ทุกคน" ความโลภเหมือนทะเลที่ถมเท่าไรก็ไม่มีวันเต็ม ความไม่รู้จักพอในใจของคนโลภมากเป็นไปตามกฎของการตอบแทนที่ลดลง (Law of Diminishing Returns) คือยิ่งบริโภคมากยิ่งได้ความพึงพอใจน้อยลง เช่น ทานอาหารอร่อยราคาแพงมื้อแรกให้ความสุขมาก แต่พอทานอาหารเมนูเดียวกันนั้นซ้ำในวันรุ่งขึ้น ความสุขจะลดลงจนกลายเป็นความเบื่อถ้าทานซ้ำติดต่อกันเกินสามวัน นี่คือ ยิ่งบริโภคมากกลับได้ความสุขน้อย เพราะฉะนั้นต่อให้คนเรากอบโกยทรัพยากรมากขนาดไหนก็ไม่มีวันสุขใจเป็นเวลานาน พอเบื่อตรงนี้ก็ไปแสวงหาของใหม่ที่เร้าใจกว่า มันทำให้โลภไม่รู้จบ ถมเท่าไรไม่รู้จักเต็ม ดังพุทธภาษิตที่ว่า "นัตถิ ตัณหาสมา นที ไม่มีแม่น้ำใดเสมอด้วยตัณหา"

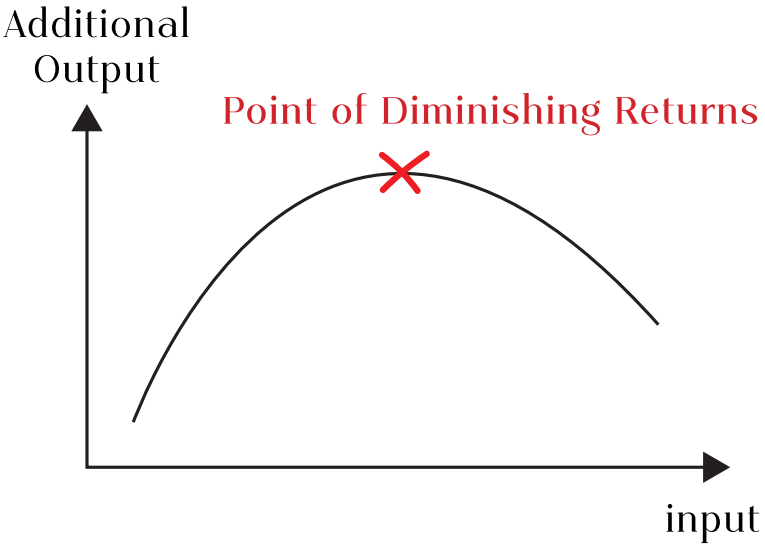

.....

LAW OF DIMINISHING RETURNS
| CREDIT: EGOEH SETH GOGO / HTTPS://SETHGOGO.COM/2010/11/29/THE-LAW-OF-DIMINISHING-RETURNS/

นักจิตวิทยาได้ทำวิจัยเกี่ยวกับชีวิตของกลุ่มคนถูกหวยรางวัลที่ 1 พบว่าพวกเขามีความสุขมากเมื่อได้รับเงินรางวัล แต่มีความสุขอยู่ได้ไม่กี่เดือน แล้วก็เกิดความเคยชินตามกฎของการตอบแทนที่ลดลง ความรู้สึกของพวกเขาจะกลับมาอยู่ในจุดเดิมก่อนที่จะถูกหวย จุดนั้นคือ เส้นมาตรฐานของความสุข (Base Level) อันนี้เรียกว่าจุดพอเพียง ต่อให้คนเราได้ลาภยศหรือตำแหน่งอะไรก็ตาม เราจะยินดีมีสุขได้ไม่นาน ในที่สุดความรู้สึกเคยชินจะพากลับมาอยู่จุดเดิม

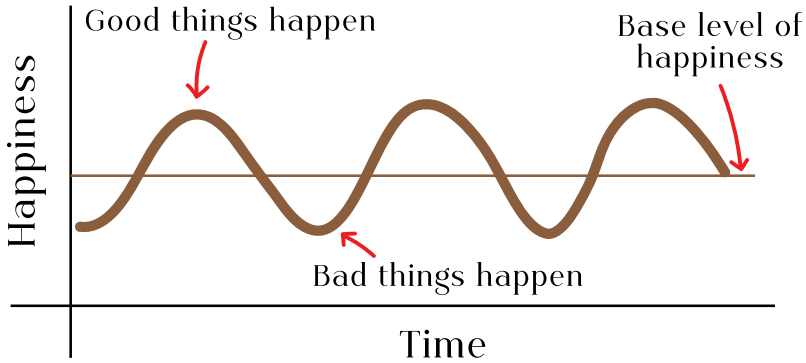

.....

Conversion-Uplift.co.uk

งานวิจัยเกี่ยวกับชีวิตคนโชคร้ายที่ประสบอุบัติเหตุขาขาด แขนขาดก็ให้ผลคล้ายกัน พวกเขาอาจจะเสียใจมากตอนที่เกิดอุบัติเหตุใหม่ ๆ หลังจากนั้นความเคยชินทำให้ปรับใจได้ เราจึงเห็นคนพิการหัวเราะได้ บางทีดูพวกเขามีความสุขมากกว่าคนมีอวัยวะครบบริบูรณ์ เพราะว่าในที่สุดพวกเขาจะปรับใจขึ้นจากความทุกข์มาที่จุดพอเพียง คนเรามีจุดพอเพียงอยู่ในใจด้วยกันทุกคน เพียงแต่ต้องหาจุดพอเพียงให้พบ การค้นพบจุดพอเพียงนี้ทำให้คนเรามีความสุขตามสมควรแก่อัตภาพ

ในการนำเสนอแนวคิดเรื่องประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) มุ่งเปลี่ยนสังคมไทยใน 20 ปีข้างหน้าจากการทำงานมากแต่ได้เงินน้อย (More for less) ให้เป็นการทำงานน้อยแต่ได้เงินมาก (Less for more) อาตมาเห็นว่าเงินไม่ใช่เป้าหมายที่แท้จริง ความสุขเป็นเป้าหมายของการพัฒนา นั่นคือทำงานน้อยแต่ได้เงินมากและได้

สุขมาก นี่แหละคือสิ่งที่เราต้องการ เราบริโภคน้อยแต่มีความสุขมาก ไม่ต้องลงทุนทำลายสิ่งแวดล้อม คนไทยก็มีความสุขได้

Thai Economy 4.0

Transforming towards the Value-Based Economy

More for Less	▶	Less for More
Commodities		Innovation
Industries		Technology
Trade in Goods		Trade in Services

กล่าวในทางพระพุทธศาสนา คำว่าความสุขไม่ได้หมายถึงสามิสสุขที่เกิดจากการบริโภคใช้สอยเท่านั้น แต่ยังหมายถึงนิรามิสสุข ที่เกิดจากกิจกรรม เช่น ทำกรรมฐาน ทำความดีด้วยจิตอาสาเป็นต้น เพราะฉะนั้นความสุขที่เป็นเป้าหมายแห่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงสอดคล้องกับความสุข 4 อย่างตามหลักพระพุทธศาสนา ดังนี้

1) อัตถิสุข คือ สุขจากการมีทรัพย์ หมายรวมถึงมีทุนเดิมดี สิ่งแวดล้อมที่ดี มีทุนทางสังคมดี แบบบูรณาการกัน

2) โภคสุข คือ สุขจากการบริโภค เมื่อมีทรัพย์แล้วรู้จักใช้

อย่างพอเพียง คือใช้น้อยบริโภคน้อยแต่ได้ความสุขมาก ไม่เป็นภัยต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

3) อนณสุข คือ สุขจากการไม่เป็นหนี้ หมายถึงไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว สามารถยืนอยู่บนขาของตัวเอง

4) อนวัชชสุข คือ สุขจากการงานไม่มีโทษ ไม่หาเงินโดยผิดกฎหมายและศีลธรรม ที่โควิดระบาดรอบสองครั้งนี้มาจากธุรกิจสีเทาซึ่งไม่ควรทำ

ประเทศภูฏานถือเรื่องการทำงานน้อยแต่ได้ความสุขมากเป็นเป้าหมายของการพัฒนา กษัตริย์จิกมี่องค์ที่ 4 ของภูฏานได้ประกาศให้สหประชาชาติรับทราบว่าภูฏานจะไม่ใช้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศหรือ GNP (Gross National Product) เป็นเป้าหมายของการพัฒนาประเทศ แต่ใช้ความสุขมวลรวมของประเทศ หรือ GNH (Gross National Happiness) เป็นเป้าหมายของการพัฒนา

ในปี 2558 ได้มีโอกาสไปแสดงปาฐกถาในที่ประชุมนานาชาติเรื่องความสุขมวลรวมของประเทศ (GNH Conference) ที่ภูฏาน ประเทศนี้ไม่มีห้องประชุมใหญ่พอที่จะจัดประชุมคนจำนวนมาก เขากางเต้นท์ทำเป็นห้องประชุม ผู้เข้าสัมมนานานาชาติถ่ายภาพหมู่ร่วมกันกับกษัตริย์ภูฏานองค์ปัจจุบันที่ริมดงไม้ นายกรัฐมนตรีภูฏานบอกที่ประชุมว่า ภูฏานกำหนดนโยบายว่า ประเทศนี้ต้องมีป่าไม้ 70% ของพื้นที่ประเทศ เวลาปฏิบัติจริงประเทศมีป่าไม้ 75% ส่วนในด้านสังคมก็มีนโยบายให้คนนอนหลับวันละ 8 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยรัฐบาลสามารถทำให้คนทั้งประเทศนอนหลับ

วันละ 8.2 ชั่วโมง นับว่าเกินเป้า คนไปเที่ยวภูฏานจะไปช้อปปิ้งตลอดเวลาไม่ได้ ทุกห้างร้านต้องปิดหนึ่งวันต่อสัปดาห์ ไม่มีประเภทเปิด 24 ชั่วโมง ที่ให้ปิดหนึ่งวันต่อสัปดาห์ก็เพื่อให้โอกาสพนักงานได้อยู่บ้านมีความสุขกับครอบครัว

สรุปว่า การพัฒนาในมุมมองขององค์การสหประชาชาติจะต้องเชื่อมโยงบูรณาการทั้งสามด้านคือด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งตรงกับการพัฒนาแบบทางสายกลางในพระพุทธศาสนาที่เชื่อมโยงการพัฒนาทั้งทางกาย ทางสังคม ทางจิตและทางปัญญาเข้าด้วยกัน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือทางสายกลางแห่งการพัฒนาที่นำไปสู่เป้าหมายทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกัน ทั้งหมดนั้นเป็นภาพรวมแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน ขับเคลื่อนโดยมนุษย์ที่สมบูรณ์ผู้มีตาแห่งปัญญาสองข้าง คือปัญญาในทางโลกและปัญญาในทางธรรม เขาใช้ปัญญาในทางธรรมกำกับปัญญาในทางโลกสำหรับขับเคลื่อนโลกใบนี้ไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ช่วงถาม-ตอบ

คำถาม

ในยุคปัจจุบันนี้ มนุษย์อาจจะรู้สึกว่าเราเป็นเจ้าของสิ่งแวดล้อม เราเป็นเจ้าของทรัพยากร เราเลยอาจจะต้องใช้คำที่หลวงพ่อบอกว่ามนุษย์อาจจะยังไม่รู้รอบ และยังไม่รู้ลึกพอว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมันอิงอาศัยซึ่งกันและกัน คือเราไม่สามารถที่จะไปจัดการหรือใช้ทรัพยากรเกินกว่าความต้องการ ซึ่งถ้ามันเกินแล้วก็จะก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา แล้วก็จะเป็นอย่างที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อบอกว่า มันอาจจะไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง อันนี้ผมว่าก็อาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นปัญหาอยู่ ณ ปัจจุบันแล้วก็มนุษย์เราก็ยังมีเรื่องของความโลภ และก็ยังมีเรื่องที่ต้องการหรือมีความอยากได้อยู่เป็นเรื่องปกติตรงนี้ ต้องทำยังไง อาจจะเรียนถามพระเดชพระคุณหลวงพ่อว่าจะมีแนวทาง หรือว่าข้อเสนอแนะอย่างไรที่ทำให้พวกเราสามารถนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดสมดุลและยั่งยืนจากหลักธรรมต่าง ๆ ที่ได้ยกมา ซึ่งก็เป็นประโยชน์อย่างมากแล้ว

พระพรหมบัณฑิต

เรื่องของความคิดว่ามนุษย์เป็นนายเป็นเจ้าของทรัพยากร ธรรมชาติ มาจากอิทธิพลนอกพระพุทธศาสนา อันนี้เรามีจุดดีอันหนึ่งที่เราจะต้องสลัดอิทธิพลอันนี้ไป อิทธิพลแรกมาจาก วิทยาศาสตร์

เทคโนโลยีที่พยายามเอาชนะธรรมชาติให้ได้ ซึ่งพูดให้ลึกไปหน่อยก็ได้ แก่นของวิทยาศาสตร์คือฟิสิกส์ ว่าด้วยความจริงของสรรพสิ่ง ฟิสิกส์ดั้งเดิมหรือ Classical Physics เช่น กฎของนิวตัน ในรอบสามร้อยปีที่ผ่านมา ทำให้มนุษย์พยากรณ์ทุกสิ่งทุกอย่างได้หมด ถ้าเรารู้สถานที่ เรารู้แรงกระทำต่อสิ่งที่อยู่นั้นที่มันมากระทำกัน เราจะพยากรณ์ได้หมดว่าอะไรจะเกิดขึ้น อันนี้คือความเชื่อของนักวิทยาศาสตร์แล้วก็เอามาใช้ในทุกสาย ทุกวันนี้ที่เราเรียนสังคมศาสตร์ เรียนอะไรต่าง ๆ เพราะเราพยากรณ์ได้ เมื่อเราพยากรณ์ได้เราควบคุมได้ คือเราเข้าใจว่าเราคุมได้ทุกอย่าง เราจึงลืมเรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เหมือนกับทุกสิ่งทุกอย่างต้องได้ดั่งใจ มันขัดกับหลักอนัตตาของเรา

ทีนี้พอมายุคสักร้อยปีที่ผ่านมา มันเกิดยุคฟิสิกส์ใหม่ขึ้น ปัจจุบันเรียกว่า Quantum Physics ควอนตัมฟิสิกส์ มีการค้นพบสิ่งที่เรียกว่า Unpredictability พยากรณ์ไม่ได้ เราไม่สามารถจะพยากรณ์ได้ว่าควอนตัมจุดหนึ่งมันจะไปไหนอย่างไร เราพูดถึงเรื่องของทวิภาคของ Particle อนุภาคและ Wave คลื่น ซึ่งไอน์สไตน์บอกว่า เรื่องเหล่านี้เป็นไปไม่ได้ การที่พยากรณ์ไม่ได้แล้วบอกว่าไม่รู้อะไรจะเกิดขึ้นมันทำลายระบบวิทยาศาสตร์

เพราะฉะนั้น ไอน์สไตน์ปฏิเสธเรื่องควอนตัม บอกว่าพระเจ้าไม่ได้ทอดลูกเต๋า วิทยาศาสตร์ต้องพยากรณ์ได้ พระพุทธศาสนาไม่ถึงกับบอกว่าพยากรณ์ไม่ได้ แต่ไม่ให้ไปติดในเรื่องความแน่นอน จึงสอนเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มาตลอดสองพันปี ในขณะที่วิทยาศาสตร์ก็ยึดเรื่องอะตอม ศาสนาอื่น ๆ ก็ยึดเรื่องอาตมัน

ถ้าเรากลับมาใช้ปัญญาพิจารณาหลักพระพุทธศาสนาเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เราจะอ่อนน้อมถ่อมตนต่อธรรมชาติ นี้คือเรื่องที่หนึ่ง คือมาเน้นเรื่องไตรลักษณ์กันให้มากขึ้น ในชีวิตจริงมันไม่แน่นอน วันดีคืนดี เราคิดว่าเราควบคุมโรคได้ มันก็มาแล้วคือ COVID-19 เราก็ต้องอ่อนน้อมถ่อมตน เราจะต้องระมัดระวัง เกิดความไม่ประมาท นี่คือเรื่องที่หนึ่ง

เรื่องที่ 2 บางศาสนาสอนว่าพระผู้สร้าง ได้สร้างมนุษย์เป็นเงา เป็นตัวสะท้อนของพระผู้เป็นเจ้า พระผู้สร้างได้สร้างสรรพสิ่งในโลกนี้รวมถึงธรรมชาติเอามารับใช้มนุษย์ เพราะฉะนั้น ฆ่าสัตว์ไม่บาป แต่ในพระพุทธศาสนาเคารพสิทธิแม้กระทั่งของสัตว์ทั้งหลาย ไปฆ่าไม่ได้ เป็นบาป นี่เรื่องหนึ่งที่เราเห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ และก็มีศีล 5 ห้ามฆ่าสัตว์ ห้ามทำร้ายธรรมชาติ แล้วยังมีคุณธรรมที่สำคัญเกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อมว่าสิ่งใดก็ตามมีคุณค่าแก่เรา เราต้องเคารพต้องกตัญญู ยัสสะ รุกขัสสะ ฉายายะ นิสีเทยยะ สะเยยยะ วา บุคคลนั่งหรือนอนอยู่ใต้ร่มเงาของต้นไม้ใด ไม่ควรหักราญกิ่งของต้นไม้นั้น ใครทำเช่นนั้น ชื่อว่าประทุษร้ายมิตร มิตฺตทุพฺโภ หิ ปาปโก คนประทุษร้ายมิตรเลวแท้ ๆ อย่าว่าแต่กตัญญูต่อคน ต่อสัตว์เลย แม้แต่ธรรมชาติแวดล้อมก็ต้องกตัญญู แต่เราเอาเรื่องนี้มาสอนกันน้อยไปหน่อย

คำถาม

อยากจะถามว่าพระพุทธศาสนาในไทยจะมีบทบาททั้งในเชิงความคิดและภาคปฏิบัติการในสถานการณ์ COVID-19 ยังไงครับ (ผมชื่อบัณฑิตเป็นนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒครับ)

พระพรหมบัณฑิต

ในสถานการณ์โควิดนี่เราจะเห็นเรื่องที่เป็นความคลี่คลายของการระบาดในช่วงแรก ๆ ทางศาสนาต้องการให้คนปรับตัวเข้ากับสิ่งที่เราเรียกว่า New Normal ตั้งแต่ต้นเลย ความห่วงใยซึ่งกันและกัน ดูแลซึ่งกันและกันที่เราเรียกว่าเมตตากรุณาเป็นเรื่องสำคัญ บางทีคนหนุ่มคนสาวไม่ค่อยห่วงใยคนกลุ่มเสี่ยงผู้สูงอายุที่อยู่ในบ้านเรือน ก็ไปเอาเชื้อกลับมาเข้าบ้าน เราก็เรียกร้องให้ทุกคนต้องปรับตัว โดยใช้หลักในทางศาสนาว่า อัตตานัง รักขันโต ปรัง รักขะติ รักษาตัวเองให้ปลอดภัยเท่ากับรักษาคนอื่น ปรัง รักขันโต อัตตานัง รักขติ รักษคนอื่นให้ปลอดภัยเท่ากับรักษาตนเอง ห่วงใยคนในบ้านว่าเราจะไม่เอาเชื้อไปติดเขาเท่ากับทำให้เราปลอดภัย คือพระพุทธศาสนาสอนให้มองภาพกว้าง รู้รอบ อย่าไปเห็นแก่ตัวนึกถึงแต่ตัว อย่าไปเอาแต่ธุรกิจตัวเองเข้ามาทำลาย ระบบธุรกิจคนอื่น บางทีก็จะต้องรักษาตนและรักษาคนอื่น นึกถึงส่วนรวม นี่คือสิ่งที่เป็นคำสอนที่พระท่านได้เผยแพร่ออกเทศน์ออกสอนกันมากในช่วงนี้

เรื่องที่ 2 ในช่วงที่เราประสบวิกฤติทำอย่างไรเราจึงจะผ่านพ้นไปได้ หลักของศาสนาก็คือป่วยกายแต่อย่าป่วยใจ หมายความว่าเวลาที่เราได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจก็ดี โรคภัยไข้เจ็บก็ดี จากพิษโควิด เหมือนโดนยิงด้วยลูกศรดอกที่หนึ่งในสัลลสูตร เมื่อถูกยิงด้วยลูกศรดอกที่หนึ่งทำให้เราเจ็บป่วย ทำให้เรามีปัญหาทางเศรษฐกิจอะไรต่าง ๆ นี่คือลูกศรดอกที่หนึ่ง ก็อย่าไปซ้ำเติมตัวเองด้วยลูกศรดอกที่สอง คือไปพิไรรำพันจนตั้งสติไม่ได้ เสียอะไรก็เสียไปอย่าให้เสียกำลังใจ

หมดอะไรก็หมดได้แต่อย่าหมดหวัง เพราะฉะนั้นศาสนาก็ช่วยเตือนให้คนตั้งสติได้ หนึ่งรักษา New Normal ไม่ขยาย ไม่ทำให้เชื้อมันแพร่ อันที่สองให้ฟื้นยืนกลับขึ้นมาได้ สู้ต่อไป โดยที่ว่ารักษาสภาพจิตใจของตนเอง ดูแลจิตใจของตนเอง และมองกว้าง ไม่ใช่เราคนเดียวที่ทุกข์ มองรอบ ๆ คนอื่นก็ทุกข์ แต่ทำอย่างไรที่จะมีน้ำใจต่อกัน พึ่งพาอาศัยกัน เป็นกำลังใจให้กัน ถึงจะห่างทางกาย แต่ใจจะต้องดูแลกัน ปิยญฺจ อนฺนปานมฺหิ เวลามีข้าวน้ำสมบูรณ์เรานึกถึงคนเป็นที่รัก เวลาทุกข์เราก็ต้องช่วยเหลือกัน ดูแลกัน กัลยาณมิตรเพิ่มความสุขเป็นหลายเท่า ลดความเศร้าให้น้อยลง เพราะฉะนั้นในยามวิกฤติ ระบบกัลยาณมิตร ระบบความเห็นใจ รวมถึงธรรมะอะไรต่าง ๆ ต้องออกมาช่วยกันพูด ช่วยกันสอนเพื่อให้ผ่านพ้นวิกฤติไปให้ได้

คำถาม

การที่เราจะมีทวิจักขุได้คือคนส่วนใหญ่ก็จะเรียนการประกอบสัมมาอาชีพอย่างเดียว คือเอกจักขุอย่างเดียว แต่ว่าจะทำยังไงให้ได้ทวิจักขุเกิดขึ้น

พระพรหมบัณฑิต

การศึกษาเน้นในเรื่องของความรู้ในทางโลก ขาดความสนใจให้ความสำคัญกับความรู้ในทางธรรม ไม่ได้อยู่ที่ทำอย่างไร ในเรื่องมรรคมีองค์ 8 ก็คือ สร้างสัมมาทิฐิก่อน คือทำความเห็นให้ถูกต้องก่อน ถ้าเราคิดว่าความรู้ในทางโลกสำคัญที่สุดและจำเป็นที่สุดอย่างเดียว โอกาสที่เราจะให้ความสำคัญแก่ความรู้ในทางธรรมหรือทางศาสนามันก็ไม่เกิด เพราะฉะนั้นก็ต้องทำความเห็นให้ถูกต้องก่อนอย่างที่เราพูดกันในวันนี้ ในชีวิตจริงเอาแค่ให้เห็นความสำคัญก่อนแล้วจะไปแสวงหาเอง เรียกว่าเมื่อพบทุกข์แล้วจะแสวงหาธรรมะมันจะหาปัญญาเอง แต่ทีนี้มันจะมีสองวิธี ประการที่ 1 ก็คือคุณยังไม่พบทุกข์คุณก็หาธรรมะหาปัญญาจักษุเอาไว้ก่อน หรือประการที่ 2 พอพบทุกข์ปัญญาจักษุจะเข้ามา โดยธรรมชาติมันจะเป็นอย่างนี้ ถ้าโลกนี้ไม่มีความทุกข์ พระพุทธเจ้าไม่จำเป็นต้องอุบัติ พระธรรมไม่จำเป็นจะต้องส่องแสง แต่เพราะโลกนี้มีความทุกข์ พระพุทธเจ้าจึงอุบัติ พระธรรมจึงส่องแสง ในฝ่ายของศาสนาต้องเตรียมความ

พร้อมไว้ตรงนี้ ข้อแรก เมื่อคนหันเข้ามาหาแสงแห่งพระธรรม คือ ปัญญาจักษุเราพร้อมที่จะสอนเขาไหม อันที่สองทำอย่างไรถึงจะให้คนที่ยังไม่ต้องพบทุกข์มาก เข้าใจว่ามันต้องมีปัญญาในทางธรรม อันนี้แหละมันอยู่ที่การปลูกฝัง ครอบครัว การศึกษา แม้กระทั่งทางศาสนา ประกาศธรรมไปเรื่อย ๆ แจกดวงตาของปัญญา เราประกาศธรรม พูดไปเรื่อย ๆ แล้วในที่สุดคนก็จะเห็นเอง ส่วนว่าเมื่อคนเห็นแล้วก็เข้ามาสู่กระบวนการจุดประกายปัญญา

ตรงนี้ ต้องถือว่าทางองค์กรศาสนาท่านพร้อมหมดท่านมีเรื่องของการสอนกรรมฐาน เรื่องของการสอนธรรมะอะไรมากมาย ประตูวัดเปิดกว้าง แต่คนไม่เข้าวัด สื่อของเราก็ส่งไปแต่คนไปหมดเวลากับเรื่องอื่น เพราะฉะนั้นเราก็จะต้องโฆษณากันให้มาก เพื่อให้คนเห็นคุณค่าของปัญญาไม่ใช่ไปติดอยู่ที่สุตะคือเรื่องความรู้

คำถาม

SDGs ในมุมมองของการลดความเหลื่อมล้ำ ว่าศาสนาหรือคณะสงฆ์จะเข้าไปมีบทบาทได้อย่างไรบ้างในการสร้างความเท่าเทียมในสังคมครับ (คำถามจากคุณพิชฌ์นิพัทธ์ นิสิตจาก มศว)

พระพรหมบัณฑิต

ตอนนี้เรื่องของ SDGs เป้าหมายของการกระจายความ

มั่งคั่งน่าเป็นห่วง เพราะว่ายิ่งพัฒนาให้ไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่มีรายได้สูง มันอาจจะหลอกตา เพราะว่าเอารายได้ประชากรต่อคนต่อปีมาเป็นตัวกำหนด เอารายได้ทั้งประเทศมาตั้งแล้วเอาประชากรทั้งหมดมาหาร ปรากฏว่าคนจนก็แฝงอยู่ในนั้น เพราะคนที่รวยก็รวยมาก กฎของพาเรโต เรียกว่ากฎ 20:80 ระบุว่าในแต่ละประเทศคน 20% เป็นเจ้าของทรัพย์สิน 80% ของประเทศนั้น ๆ เป็นอย่างนี้ทั่วโลก และคนอีก 80% เป็นเจ้าของทรัพย์สินเพียง 20% พาเรโตพูดมาร้อยห้าสิบปีแล้ว มันก็เป็นอย่างนี้ทั่วโลก ถามว่าเราจะกระจายความมั่งคั่ง จากคน 20% ไปสู่คน 80% ให้มากขึ้นได้อย่างไรโดยเฉพาะในทางศาสนา ถ้าคิดในเชิงนโยบายมันก็จะต้องเข้าไปกระตุ้นให้เกิดการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังในภาคปฏิบัติ ไม่ใช่เขียนไว้ในเอกสารอย่างเดียว สิ่งที่พูดวันนี้ก็คือ การพยายามที่จะเรียกร้องให้ใช้คุณค่าในทางศาสนาแปลมาสู่การปฏิบัติ แม้เราจะเรียกชื่อว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็ตาม อันนี้จะมีพลังมากเพราะอ้างถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 อันนี้คือสิ่งที่ทางศาสนาจะพูดในภาพรวมได้

ส่วนในเรื่องของปัจเจกแต่ละคน สิ่งที่อยากจะให้ทำคือเรื่องของ Empowerment คือสร้างพลังแห่งปัญญา สร้างพลังแห่งความรู้ความสามารถ ไม่ใช่ไปงอมือขอเขากินอย่างเดียว โดยส่วนตัวนั้นเชื่อเรื่องของภาษิตที่ว่าถ้าท่านให้ปลาแก่คนจน เขาจะมีปลากินเพียงวันเดียว แต่ถ้าท่านสอนวิธีจับปลาให้เขา เขาจะมีปลากินตลอดชีวิต Empowerment คือสอนวิธีในการจับปลา สอนให้ขยัน สอนให้มีโอกาส ซึ่งมันก็น่าแปลกคนต่างประเทศตกงาน

หนีงานเข้ามาในประเทศเรามาทำงาน แย่งงานเราไปเยอะแยะ เราอยู่ในสังคมบริโภคนิยมมากไป ถ้าพระเราช่วยกันพูดช่วยกันสอน ว่าความสุขที่แท้จริงมันอยู่ที่เส้น Base Line คือจุดพอเพียง เราจะมีสุขจากการให้ สุขจากกิจกรรม จากการกระทำ เปลี่ยนลักษณะนิสัยของคนรุ่นใหม่ให้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้คนมีความรู้ความสามารถด้วยการกระจายเรื่องการศึกษา เรื่องโอกาสกันมากขึ้น อย่างที่ทำอยู่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ อยากให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ในอนาคตขยายการศึกษาในเรื่องของธรรมะไปให้ถึงรากหญ้าไปให้ถึงชาวบ้าน มันก็จะทำให้เกิด Movement เกิดขบวนการที่ทำให้คนมีความรู้มีความสามารถพึ่งตนเองได้ แล้วก็เกิดการกระจายรายได้ ไม่ใช่รวยกระจุกจนกระจาย ส่วนนโยบายของรัฐ ในรัฐสวัสดิการ ก็น่าสนใจ คนไหนที่รวยมาก ๆ เสียสละจ่ายภาษีเยอะ ๆ หน่อย เอามาช่วยคนยากจน มันก็ต้องเกิดความเป็นธรรมในระบบนี้ด้วย ซึ่งทางศาสนาก็ช่วยกันเทศน์ช่วยกันสอน เพราะในที่สุดเมื่อคุณนึกถึงส่วนรวม คุณได้เยอะ คุณก็ช่วยคนอื่นด้วย เป็นพระโพธิสัตว์ อันนี้ก็น่าจะเป็นไปได้

คำถาม

ในฐานะที่พระเดชพระคุณได้มีโอกาสไปเยือนต่างประเทศ และมีโอกาสแลกเปลี่ยนกับนักวิชาการตะวันตกด้วยพระเดชพระคุณได้นำเอาแนวคิดทางพระพุทธศาสนาในเรื่องของการพัฒนาที่ยั่งยืนไปแลกเปลี่ยนกับคนในสังคมที่เป็นบริโภคนิยมตะวันตก เค้ามองแนวคิดทางพระพุทธศาสนาของเราอย่างไร มีการรับและนำไปปรับ

ใช้หรือไม่ และเราสามารถนำความรู้ทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้กับการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างไรบ้างครับ

พระพรหมบัณฑิต

ในการประชุมแลกเปลี่ยนกัน เราเรียกว่า Dialogue เราจะเรียนรู้จากกันและกันนั่นส่วนหนึ่ง เราเคารพความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกัน แต่สิ่งหนึ่งที่มันก้าวหน้าไปกว่านั้นในการประชุมนานาชาติก็คือ Partnership การจับมือกันทำงาน ในระดับโลกเราเชื่อมโยงกัน แลกเปลี่ยนกัน คือ ยึดหลักสองประการ ประการที่ 1 คือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เขาเรียนรู้จากเรา เราก็เรียนรู้จากเขา ประการที่ 2 ก็คือ มีโครงการ Project ร่วมกันที่เราจะจับมือทำงานเป็นองค์กรทางศาสนาระดับโลก อย่างการประชุม COP คือเรื่องโลกร้อน เราก็ได้พูดว่าในทางพระพุทธศาสนาเราทำอย่างไรในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่เราก็จะต้องพูดให้องค์กรระดับโลกได้เรียนรู้ เราก็จะมีการประชุมทางศาสนากัน ตอนนี้ก็กำลังเตรียมการกัน COP 26 ที่จะประชุมที่อังกฤษก็ติดต่อเรามา ขอฟังความคิดเห็นด้านพระพุทธศาสนา แล้วเราก็ประมวลความคิดเห็นเข้าไปที่องค์การสหประชาชาติในระดับโลก

ชาวพุทธเราจับมือกับจัดวันวิสาขบูชาโลก ตั้งชื่อว่าสภาสากลวันวิสาขบูชาโลก International Council for the Day of Vesak ได้รับฐานะเป็นองค์กรที่ปรึกษาพิเศษของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ เขาก็ให้เวลาเราในการเสนอความคิด

ใด ๆ ก็ตามที่เราคุยกันเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน เข้าไปที่คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติได้ ซึ่งปกติศาสนาเฉพาะประเทศเข้าไปไม่ได้ แต่พอเราจับมือระดับโลกเป็นองค์กรนานาชาติขึ้นมา เราสามารถทำงานร่วมกันกับชาวพุทธทั่วโลก หรือศาสนาอื่น แล้วก็แสดงความคิดเห็นเราเข้าไปที่องค์การสหประชาชาติได้ อาตมามีบัตรเข้าไป ประชุมที่ UN ได้ เพราะฉะนั้นในหลาย ๆ เรื่อง เราก็เหมือนฟังเขา แล้วเราก็ประมวลมา แล้วเราก็ไปเสนอกับฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ก็สร้าง Partnership กับเพื่อนผู้นำศาสนา กลับมาที่ประเทศเรา ก็จับมือกับผู้นำศาสนาซึ่งไปประชุมที่โน้นด้วยกัน มาถึงเมืองไทย เราก็ร่วมมือก็ทำงานต่อถึงกันได้ ที่วัดประยูรฯ นี่ก็ยังทำอยู่ย่านกะดีจีนก็มาจากการไปเจอกันที่ ต่างประเทศโน้น เมื่อกลับมาก็มาทำงานร่วมกัน ตอนอยู่เมืองไทยไม่รู้จักกันหรอก

คำถาม

กราบมนัสการ พระเดชพระคุณพระพรหมบัณฑิต ศาตราจารย์ดอกเตอร์ สวัสดีท่านอาจารย์ณัชพล ศิริสวัสดิ์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผมชื่อนายพงษ์พัฒน์ ใหม่จันทร์ดี เป็นนักศึกษา ปริญญาโท อยู่ที่คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ตอนนี้กำลังทำวิทยานิพนธ์ประเด็นพระสงฆ์กับสิ่งแวดล้อม ก็เลยมีความสนใจที่เข้าร่วมรับฟัง และอยากจะถามคำถามไปถึงทางพระเดชพระคุณ คือ จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นก็ทำให้ทราบว่าธรรมะ และธรรมชาติมันมีความ

สอดคล้องกัน เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งสองส่วน แล้วก็จากการเก็บข้อมูลทั้งหมดเห็นว่าพระสงฆ์หนึ่งรูปมีส่วนสำคัญที่จะอนุรักษ์ป่าไม้ได้จำนวนมาก ได้หลายพันไร่ แต่อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่พระสงฆ์ที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมที่ไปสังเกตดูก็คือจะมีแต่พระป่าที่เป็นสายวิปัสสนาภาวนาที่ตั้งวัดอยู่ในป่า จะมีเพียงส่วนน้อยมากที่เป็นพระบ้านที่มีความสนใจ และอยากทำงานเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คำถามก็คือ อยากจะถามพระเดชพระคุณในฐานะที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม คือถ้าคณะสงฆ์เองมีส่วนในการที่จะส่งเสริมในเชิงนโยบาย หรือสนับสนุนสิ่งต่าง ๆ ให้กับพระที่อยู่วัดบ้านในการทำกิจกรรมเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้อย่างไรบ้างขอกราบขอบพระคุณครับ

พระพรหมบัณฑิต

ในนโยบายของมหาเถรสมาคม ในส่วนที่ทำวัดทุกวัดให้เป็นอารามเป็นที่รื่นรมย์มีต้นไม้อะไรต่าง ๆ เท่าที่อาตมาได้รับรู้รับทราบก็คือ การกำหนดนโยบายให้วัดพัฒนา โครงการ “วัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5ส” ท่านก็ขยายไปเรื่องทำวัดให้สวยงามด้วยการมีต้นไม้มีอะไรงดงาม อันนี้ที่เห็นเป็นรูปธรรมที่ท่านกำหนดเป็นนโยบายแล้วก็ร่วมมือกับทางฝ่ายรัฐบาลในเรื่องที่เข้ามาสนับสนุนสร้างอุทยานในวัดท่านขยับตรงนี้ แต่ในเชิงงานของคณะสงฆ์ เราเรียกงานของการพัฒนาวัดให้เป็นอารามเป็นที่รื่นรมย์เป็นสิ่งแวดล้อมที่ดี พัฒนาวัดก่อนเราเรียกว่างานสาธารณูปการ คือการก่อสร้างการ

พัฒนาออกแผนผังแม่บท ตอนนี้ได้มีการฝึกอบรม พระสังฆาธิการในมุมมองนี้กันมากขึ้น ขยายไปถึงพระหนุ่มเณรน้อยทั้งหลายที่อยู่ใน สถาบันการศึกษาต่าง ๆ เราเริ่มเห็นพระเณรที่ออกมารณรงค์เพื่อ พุทธเกษตรมากขึ้น โดยเฉพาะในฐานะเป็นวิทยากร อาตมาได้พูดเรื่องพุทธเกษตรให้พระเณรฟัง ท่านตื่นตัวกันมาก มีหลักสูตรในมหาวิทยาลัยสงฆ์ระดับประกาศนียบัตร เรื่องการอนุรักษ์ป่า เรื่องพุทธเกษตร ญาติโยมต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมมาช่วย โยงไปถึงแนวคิดเรื่องทฤษฎีใหม่ของรัชกาลที่ 9 แล้วก็เรื่องอื่น ๆ มากมาย ตอนนี้เกิดกระบวนการเกิด Movement เพื่อการนี้ในเชิงของการศึกษาของคณะสงฆ์ แม้กระทั่งที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่วังน้อยก็มีการรณรงค์เรื่องมหาวิทยาลัยสีเขียว Green Campus ตื่นตัวกัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีสาขาอยู่ 40 จังหวัด ก็รณรงค์กันเรื่องเหล่านี้ ลองติดตามดูว่าสถานการณ์ปัจจุบันมันมีผลกระทบแค่ไหน เพียงไร

กล่าวขอบคุณ

น่าจะเป็นที่สมควรแก่เวลาแล้วนะครับสำหรับการบรรยายในครั้งนี้ คิดว่าผู้เข้าร่วมการสัมมนาทุกท่านคงจะได้รับความรู้และได้ข้อคิดจากการบรรยายในครั้งนี้ ก็จะเห็นได้ว่าพระเดชพระคุณพระพรหมบัณฑิตท่านได้เน้นย้ำให้พวกเราได้ตระหนักรู้ถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนาอย่างมาก ก็คือ การพัฒนาด้านปัญญา ซึ่งเราจะต้องมีปัญญาทั้งทางโลกแล้วก็มีทั้งปัญญา

ทางธรรมเป็นเครื่องกำกับเอาไว้ ก็จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างสมบูรณ์ และจะเห็นได้ว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธเรียกได้ว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีโทษ แล้วก็ไม่มีภัย แล้วก็ไม่มีผลกระทบข้างเคียงต่อสิ่งใด ก็เป็นการพัฒนาที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลทั้งต่อมนุษย์ ธรรมชาติและก็โลกเป็นอย่างยิ่ง

สำหรับวันนี้ ก็ต้องขอกราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณพระพรหมบัณฑิต ศาสตราจารย์ ดร. กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร อุปนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้กรุณาสละเวลาให้เกียรติบรรยายในหัวข้อพระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน แล้วขอกราบขอบพระคุณผู้เข้าร่วมสัมมนาออนไลน์ทุกท่านครับ ในช่วงท้ายก็จะมีการทำแบบประเมิน ทางทีมงานได้ส่งแบบประเมินให้กับทุกท่านครับ ขอประชาสัมพันธ์สำหรับการบรรยาย ในการสัมมนาออนไลน์ในประเด็นสาธารณะพุทธศาสนาเพื่อสังคม เรายังมีการบรรยายอีก 3 หัวข้อย่อยที่กำลังจะเกิดขึ้นนะครับ โดยหัวข้อแรกจะเป็นเรื่องของบทบาทพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนรากฐาน โดยศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี การปฏิบัติการแห่งพระพุทธธรรมกับมุมมองสังคม และมุมมองสังคมวิทยาสาธารณะ โดยศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสุดท้ายนี้เป็นประเด็นขบวนการพุทธใหม่ในสังคม จารีตนิยมสู่การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยพระสุธีรัตนบัณฑิต รองศาตราจารย์ ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย ผู้เข้าร่วมสัมมนาหรือผู้ที่สนใจก็สามารถติดตามเรื่องวันและเวลาสำหรับการสัมมนาออนไลน์ดังกล่าวได้จากFacebook ของชุดโครงการวิจัยพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม มจร.ของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ในลำดับต่อไปครับ

สำหรับวันนี้ ผม ดร.ณัชพล ศิริสวัสดิ์ ก็ต้องขอลาทุกท่านไปแต่เพียงเท่านี้ ขอบคุณสำหรับการติดตามรับชม สวัสดีครับ

ภาคผนวก

แนวคิดความคิดพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

พระสุธีรัตนบัณฑิต รองศาสตราจารย์ ดร.
เจ้าอาวาสวัดสุทธิวราราม กรุงเทพมหานคร
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
และผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาเครือข่ายองค์กรสุขภาวะวิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์
สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ริเริ่มจากการประชุม Rio+20 โดยปรากฏอยู่ในผลการประชุมที่มีชื่อว่า “The Future We Want” ทั้งนี้เพื่อเป็นการต่อเนื่องจาก MDGs ซึ่งจะสิ้นสุดในปี ค.ศ. 2015 ในการนี้มีการจัดตั้ง Open Working Group on Sustainable Development Goals: OWG) เพื่อดำเนินการจัดทำเป้าหมาย (Goals) และเป้าประสงค์ (Targets) ขึ้น OWG ประกอบไปด้วยประเทศต่าง ๆ 70 ประเทศ แบ่งเป็น 70 กลุ่มประเทศ โดยประเทศไทยจัดอยู่กับ ราชอาณาจักรภูฏาน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม OWG มีหน้าที่ในการจัดทำข้อเสนอ Goals และ Targets โดยได้รับข้อมูลสนับสนุนการทำงานจากระบบสนับสนุนทางเทคนิคของสหประชาชาติ (UN System Technical Support Team: TST) โดยข้อเสนอ Goals และ Targets เสร็จสิ้นในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2014 เสนอในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ครั้งที่ 68 (68th United

Nations General Assembly: UNGA) กระบวนการจัดทำตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal Indicators: SDGs indicators) เริ่มดำเนินการภายหลังจากได้ข้อเสนอ Goals และ Targets โดยคณะกรรมาธิการด้านสถิติแห่งสหประชาชาติ (United Nations Statistical Commission: UNSC) ได้รวบรวมตัวชี้วัดที่ได้รับการเสนอจากหน่วยงานเฉพาะด้าน และหน่วยงานสหประชาติอื่น ๆ จัดทำเป็นรายการตัวชี้วัดขั้นต้นที่ถูกนำเสนอ (List of proposed preliminary indicators) พร้อมเอกสารความเป็นมาของตัวชี้วัด (Background of List of proposed preliminary indicators) ในปีนี้สหประชาชาติจะประกาศเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) โดยเปลี่ยนจากกรอบคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนแบบ 3 เสาหลัก (Pillars) มาสู่กรอบคิดใหม่ที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เพื่อลดข้อจำกัดของการส่งเสริมการพัฒนาในแบบแยกส่วนที่ได้รับอิทธิพลจากกรอบความคิดแบบเสาหลัก

หลักการสำคัญของ SDGs

ที่ประชุมสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติ (UN General Assembly) ณ กรุงนิวยอร์ก ได้มีการรับรอง “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก 17 ประการ” (The Global Goals for Sustainable Development) ประกอบด้วย

เป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนในทุกรูปแบบ ทุกที่ กล่าวคือขจัดความยากจนทุกรูปแบบ ทุกสถานที่ ในทั่วโลก ผู้คนมากกว่า 800 ล้านคน ยังคงอยู่ได้ด้วยเงินน้อยกว่า 1.25 ดอลลาห์ต่อวัน หลายคนยังขาดการเข้าถึงอาหาร น้ำดื่มที่สะอาดและสุขอนามัยที่เพียงพอ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในประเทศ เช่น จีน อินเดีย เป็นต้น ได้ช่วยยกระดับประชากรออกจากความยากจน แต่ความเติบโตในเรื่องดังกล่าวก็ยังไม่มีความสม่ำเสมอเท่าใดนัก ประชากรผู้หญิงมีสัดส่วนที่อยู่ในความยากจนมากกว่าผู้ชาย เนื่องจากการเข้าถึงที่ไม่เท่ากันในเรื่องค่าแรงงาน การศึกษาและทรัพย์สิน

เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย บรรลุเป้าความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการที่ดีขึ้น และส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน กล่าวคือบรรลุความมั่นคงทางอาหาร ส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและผลผลิตทางการเกษตรที่เพิ่มขึ้นในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้ได้เห็นสัดส่วนของประชากรที่ขาดแคลนอาหารลดลงเกือบครึ่งหนึ่ง ประเทศกำลังพัฒนาจำนวนมากที่เคยได้รับความทุกข์จากความอดอยากและความหิวโหย ซึ่งในขณะนี้ประเทศเหล่านั้นสามารถให้ความช่วยเหลือทางโภชนาการแก่ผู้ด้อยโอกาสได้เป็นจำนวนมาก มีความคืบหน้าอย่างมากในเรื่องการกำจัด

ความหิว โดยในภาคกลางและเอเชียตะวันออก ละตินอเมริกา และประเทศกลุ่มแคริบเบียน

เป้าหมายที่ 3 ทำให้แน่ใจถึงการมีสุขภาวะในการดำรงชีวิต และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนในทุกช่วงอายุ กล่าวคือมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีรับรองการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนในทุกช่วงอายุ ตั้งแต่การสร้างเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ซึ่งประสบผลสำเร็จอย่างมีคุณค่าในหน้าประวัติศาสตร์ จากการลดการเสียชีวิตของเด็ก การปรับปรุงสุขภาพของมารดาและการต่อสู้กับเชื้อเอชไอวี / เอดส์ มาลาเรียและโรคอื่น ๆ โดยการสร้างกลไกที่ช่วยให้เกิดการหลีกเลี่ยงได้โดยการป้องกันและการรักษา การศึกษา การสร้างภูมิคุ้มกันของโรคและการดูแลสุขภาพเพศและระบบสืบพันธุ์ โดยเมื่อพิจารณาจากเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีความมุ่งมั่นที่จะยุติการระบาดของโรคเอดส์ วัณโรค มาลาเรียและโรคติดต่ออื่น ๆ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าและจัดให้มีการเข้าถึงยาและวัคซีนอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพสำหรับทุกคน การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาวัคซีนก็เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการนี้เช่นเดียวกับการเข้าถึงยาในราคาที่เหมาะสม

เป้าหมายที่ 4 ทำให้แน่ใจถึงการได้รับการศึกษาที่ได้คุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน กล่าวคือการศึกษาที่เท่าเทียม รับรองการศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน เพื่อผลักดันให้การประสบความสำเร็จครอบคลุมถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ เป้าหมายนี้ทำให้แน่ใจว่าเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายทุกคนจะได้รับสำเร็จศึกษาฟรีในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพในราคาที่เหมาะสมอย่างเท่าเทียมกัน และขจัดความไม่เสมอภาคทางเพศและความเหลื่อมล้ำ ด้วยความมุ่งหมายที่จะประสบผลสำเร็จในการเข้าถึงหลักสากลเพื่อการศึกษาที่สูงขึ้นอย่างมีคุณภาพ

เป้าหมายที่ 5 บรรลุถึงความเท่าเทียมทางเพศและเสริมสร้างพลังให้แก่สตรีและเด็กหญิงทุกคน กล่าวคือการมีจุดหมายที่จะสร้างความสำเร็จด้านความเท่าเทียมทางเพศเพื่อให้แน่ใจว่ามีการยุติการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงและเด็กผู้หญิงในทุกที่ แต่ในบางภูมิภาคยังคงมีความไม่เท่าเทียมกันในเบื้องต้นสำหรับการเข้าถึงค่าจ้าง และยังคงมีช่องว่างที่มีนัยสำคัญระหว่างชายและหญิงในตลาดแรงงาน ความรุนแรงทางเพศและการละเมิดทางเพศ การใช้แรงงานที่ผิดกฎหมาย และการแบ่ง

แยกชนชั้นของประชาชนยังคงเป็นอุปสรรคใหญ่ในเรื่องนี้

เป้าหมายที่ 6 ทำให้แน่ใจว่าเรื่องน้ำและการสุขาภิบาลได้รับการจัดการอย่างยั่งยืน และมีสภาพพร้อมใช้สำหรับทุกคน กล่าวคือการสร้างให้มีน้ำดื่มที่ปลอดภัยและราคาเหมาะสม และยอมรับถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม โดยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขอนามัยและส่งเสริมสุขอนามัยในทุกระดับ ปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับน้ำ เช่น ป่าไม้ ภูเขาและแม่น้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำเป็น เป็นต้น เพื่อเป้าหมายของการยอมรับว่าแหล่งธรรมชาติต้นน้ำจำเป็นที่ต้องดูแล นอกจากนี้ ความร่วมมือระหว่างประเทศยังเป็นสิ่งจำเป็นที่จะส่งเสริมให้มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและสนับสนุนเทคโนโลยีการบำบัดน้ำในประเทศที่กำลังพัฒนาอีกด้วย

เป้าหมายที่ 7 ทำให้แน่ใจว่าทุกคนสามารถเข้าถึงพลังงานที่ทันสมัยยั่งยืน เชื่อถือได้ตามกำลังซื้อของตน กล่าวคือการพยายามผลักดันเป้าหมายที่จะทำให้เกิดการผลิตไฟฟ้าที่เหมาะสมในทุกที่ ซึ่งหมายถึงการลงทุนในแหล่งพลังงานสะอาด เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม และพลังงานความร้อน การนำมาตรฐานการประหยัดค่าใช้จ่ายที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในอาคารและอุตสาหกรรมสำหรับความหลาก

หลายของเทคโนโลยีที่จะมีส่วนต่อการลดการใช้ไฟฟ้าทั่วโลกได้ นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการขยายโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อให้มีแหล่งที่มาของพลังงานสะอาดในประเทศที่กำลังพัฒนา เป็นเป้าหมายสำคัญที่ทั้งการขยายโครงสร้างและการพัฒนาเทคโนโลยีสามารถส่งเสริมการเจริญเติบโตและช่วยเหลือสิ่งแวดล้อมได้

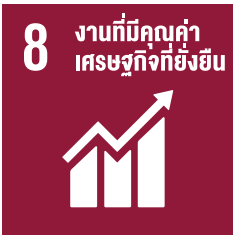

เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและทั่วถึงให้เป็นไปอย่างยั่งยืน ส่งเสริมศักยภาพการมีงานทำและการจ้างงานเต็มที่ และงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน กล่าวคือมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนโดยบรรลุเป้าหมายการผลิตในระดับที่สูงขึ้นและผลิตผ่านนวัตกรรมทางเทคโนโลยี สนับสนุนนโยบายที่ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการและการสร้างงานซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในเรื่องนี้ เช่นเดียวกับมาตรการที่มีประสิทธิภาพที่จะกำจัดการบังคับใช้แรงงานทาสและการค้ามนุษย์

เป้าหมายที่ 9 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและทั่วถึง และสนับสนุนนวัตกรรม กล่าวคือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและทั่วถึง และสนับสนุนนวัตกรรมความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นกุญแจสำคัญในการหาทางแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนให้กับความท้าทายทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดให้มีชิ้นงานใหม่และส่งเสริมประสิทธิภาพในการใช้พลังงาน การส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน และการลงทุนในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม เป็นต้น

เป้าหมายที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ กล่าวคือการพยายามแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมด้านรายได้ซึ่งเป็นปัญหาระดับโลกที่ต้องการการแก้ไข จะเห็นได้ว่าปัญหานี้เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับ การตรวจสอบของตลาดการเงินและสถาบันด้านการเงิน การส่งเสริมการช่วยเหลือด้านการพัฒนา และการลงทุนโดยตรงจากต่างชาติไปยังภูมิภาคที่มีความจำเป็นมากที่สุด การอำนวยความสะดวกในการอพยพย้ายถิ่นที่ปลอดภัยและการเคลื่อนย้ายของผู้คนก็เป็นสิ่งสำคัญในการแก้ไขปัญหาการแบ่งเขตแดน

เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน กล่าวคือการทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัย ทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

และพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยผลักดันให้รัฐบาลระดับชาติและระดับท้องถิ่นต้องพยายามจัดการเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของประชากรในพื้นที่เหล่านั้น การทำให้เมืองปลอดภัยและยั่งยืน หมายถึง การทำให้เข้าถึงที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยและเหมาะสมและพัฒนาการตั้งถิ่นฐานของชุมชนแออัด นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการลงทุนเรื่องการขนส่งสาธารณะ การสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียวและการปรับปรุงการวางผังเมืองและการจัดการในลักษณะแบบมีส่วนร่วม

เป้าหมายที่ 12 ทำให้แน่ใจถึงการมีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน กล่าวคือ การจัดให้การใช้ทรัพยากรธรรมชาติสะท้อนการเห็นพ้องในการแบ่งปันร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งต้องคำนึงถึงวิธีการกำจัดขยะที่เป็นพิษและมลพิษเป็นสิ่งสำคัญร่วมด้วย ดังนั้นการพยายามสร้างกลไกที่จะสามารถส่งเสริมให้มีการรีไซเคิลและลดขยะมูลฝอยในอุตสาหกรรม ตลอดจนการสร้างความตระหนักในกลุ่มธุรกิจและผู้บริโภคจึงเป็นสิ่งสำคัญเท่าเทียมกับการสนับสนุนประเทศกำลังพัฒนาเพื่อก้าวเข้าสู่แผนการบริโภคที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ 13 ดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น กล่าวคือการสร้างความเข้มแข็ง ความยืดหยุ่นและความสามารถ

ในการปรับตัวของภูมิภาคที่มีความเสี่ยง เช่น ประเทศที่ไม่มีทางออกทะเลและประเทศที่เป็นเกาะ จำเป็นต้องร่วมมือกันเพื่อพยายามสร้างความตระหนักรู้และบูรณาการมาตรการเข้าไปในนโยบายและกลยุทธ์ระดับชาติ เป็นต้น ซึ่งยังคงมีความเป็นไปได้ด้วยเจตจำนงทางการเมืองและความหลากหลายของมาตรการทางเทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยคำนึงถึงความยั่งยืนต่อระบบนิเวศ

เป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้เป็นไปอย่างยั่งยืน กล่าวคือการสร้างกรอบการทำงานเพื่อการจัดการอย่างยั่งยืนและปกป้องระบบนิเวศทางชายฝั่งและทางทะเลจากภาวะมลพิษจากแหล่งบนบก ตลอดจนจัดการปัญหาผลกระทบของการเป็นกรดของมหาสมุทร เสริมสร้างการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของทรัพยากรทะเลผ่านกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งจะสามารถช่วยบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นกับมหาสมุทร

เป้าหมายที่ 15 พิทักษ์ บูรณะ และส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของระบบนิเวศบนบก จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้กับการแปรสภาพเป็นทะเลทราย หยุดยั้งและฟื้นฟูความเสื่อมโทรมของที่ดิน และหยุดยั้งการสูญเสีย

ความหลากหลายทางชีวภาพ กล่าวคือการมุ่งมั่นที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก อาทิ ป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่กึ่งแห้งแล้ง และภูเขา รวมทั้งการส่งเสริมการจัดการป่าอย่างยั่งยืน และแก้ไขการตัดไม้ทำลายป่าก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยบรรเทาผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ควรต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อที่จะลดการสูญเสียถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพที่ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกัน

เป้าหมายที่ 16 ส่งเสริมให้สังคมมีความเป็นปกติสุข ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการเข้าถึงความยุติธรรมโดยถ้วนหน้า และสร้างให้เกิดสถาบันอันเป็นที่พึ่งของส่วนรวม มีประสิทธิผล และเป็นที่ยอมรับในทุกระดับ กล่าวคือการมุ่งมั่นที่จะลดความรุนแรงทุกรูปแบบ พร้อมทำงานร่วมกับรัฐบาลและชุมชนเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความไม่มั่นคงอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการปกครองด้วยกฎหมายและการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เป็นกุญแจสำคัญในกระบวนการนี้ เช่นเดียวกับการลดอาวุธผิดกฎหมาย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประเทศกำลังพัฒนาในสถาบันการปกครองทั่วโลก

เป้าหมายที่ 17 เสริมสร้างความเข้มแข็งในวิธีการปฏิบัติให้เกิดผล และสร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กล่าวคือการสร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โลกยุคปัจจุบันมีการเชื่อมต่อกันมากขึ้นกว่าเดิม การพัฒนาในการเข้าถึงเทคโนโลยีและความรู้เป็นสิ่งสำคัญในการแบ่งปันความคิดและสนับสนุนนวัตกรรม การประสานงานด้านนโยบายจะช่วยให้ประเทศกำลังพัฒนาสามารถจัดการหนี้ได้ เช่นเดียวกับการส่งเสริมการลงทุนเพื่อการพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ประสบผลในการเติบโตและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุปเมื่อได้พิจารณาเกี่ยวกับแนวคิดความคิดพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน จะเห็นได้ว่าเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนนี้ ได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อมุ่งมั่นที่จะเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา (North-South) และความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (South-South) โดยการสนับสนุนแผนระดับชาติเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศและช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มอัตราการส่งออก ซึ่งนี่คือส่วนประกอบทั้งหมดที่จะช่วยให้ประสบผลสำเร็จในหลักเกณฑ์สากลและระบบการค้าที่เสมอภาค ซึ่งเป็นสิ่งที่ยุติธรรม เปิดกว้างและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

ประวัติโดยสังเขป

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ศ.,ดร.,ป.ธ.๙
กรรมการมหาเถรสมาคม
เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร
อุปนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระพรหมบัณฑิต เดิมชื่อ ประยูร มีฤกษ์ เกิดเมื่อวันที่ 17 เดือนกันยายน พ.ศ. 2498 ที่จังหวัดสุพรรณบุรี สอบได้เปรียญธรรม 9 ประโยค ขณะเป็นสามเณรจึงได้รับการอุปสมบทเป็นนาคหลวงที่วัดพระศรีรัตนศาสดารามในพระบรมราชูปถัมภ์ของ พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยมีสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธโร) วัดสามพระยาเป็นพระอุปัชฌาย์ สมเด็จพระมหาธีราจารย์ (นิยม ฐานิสฺสโร) วัดชนะสงคราม ครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่พระธรรมปิฎกเป็นพระกรรมวาจาจารย์ และสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺโญ) วัดปากน้ำภาษีเจริญ ครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่พระธรรมธีรราชมหามุนีเป็นพระอนุสาวนาจารย์

ด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษา จบการศึกษาระดับปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิตเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง สาขาปรัชญา จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระดับปริญญาโทสาขาปรัชญาจาก University of Delhi, India ระดับเตรียมปริญญาเอกสาขาปรัชญาจาก University of Delhi, India และระดับปริญญาเอก

สาขาปรัชญาจาก University of Delhi, India เช่นกัน เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับสูงสุดแล้ว จึงได้เดินทางกลับมาเป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมีส่วนร่วมสำคัญต่อการตราพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 อีกทั้งยังได้ดำรงตำแหน่งระดับบริหารเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงณราชวิทยาลัย ระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2561 ขณะที่ปัจจุบันได้รับพระบัญชาแต่งตั้งจาก สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัย และอุปนายกสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำหรับบทบาทด้านคณะสงฆ์และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ปัจจุบันพระพรหมบัณฑิตมีตำแหน่งสำคัญ อาทิ กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานคณะกรรมการฝ่ายศึกษาสงเคราะห์ ของมหาเถรสมาคม รักษาการแทนประธานคณะกรรมการฝ่ายเผยแผ่ของมหาเถรสมาคม และเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส รวมทั้งยังเป็นผู้บรรยายพิเศษด้านพระพุทธศาสนากับการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในระดับนานาชาติและระดับประเทศ ถือเป็นนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาที่มีความรอบรู้และให้ความสนใจในการเชื่อมโยงองค์ความรู้พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งขณะนี้ท่านยังได้ทำหน้าที่สำคัญในการเป็นประธานคณะอนุกรรมการจัดทำพระไตรปิฎก ฉบับภาษาอังกฤษ (Tipitaka English Version) อีกด้วย

การพัฒนาในมุมมองขององค์การสหประชาชาติ
จะต้องเชื่อมโยงบูรณาการทั้งสามด้านคือ
ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
จึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งตรงกับ
การพัฒนาแบบทางสายกลางในพระพุทธศาสนา
ที่เชื่อมโยงการพัฒนาทั้งทางกาย ทางสังคม
ทางจิตและทางปัญญาเข้าด้วยกัน

จัดทำโดย
โครงการพัฒนาเครือข่ายองค์กรสุขภาวะวิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สนับสนุนโดย
สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

ภาคีเครือข่าย
ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ